

Hyvinvointikertomuksen vuosiraportti

2022-2023

Johdanto

Sote-uudistuksessa sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyivät hyvinvointialueiden järjestettäväksi, mutta **ensisijainen vastuu** kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden **edistämisestä** säilyi edelleen kunnilla siltä osin kuin se kytkeytyy kunnan muihin **lakisääteisiin tehtäviin**.

Kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain. Sen lisäksi kerran valtuustokaudessa valmistellaan laaja hyvinvointikertomus, jota arvioidaan ja päivitetään vuosittain vuosiraporteissa sekä osana muuta kuntasuunnittelua. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 29.6.2021/612 § 6). Kärkölen kunnan laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma vuosille 2021-2025 hyväksyttiin kunnanvaltuustossa syksyllä 2021. Hyvinvointisuunnitelma on työkalu hyvinvointityön johtamiseen ja suunnitteluun, kehittämiseen ja seurantaan.

Hyvinvointikertomuksen vuosiraportti on tiivistetty kuvaus kärköläisten hyvinvoinnin kehityksestä, kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi tehdyistä toimenpiteistä sekä asetettujen tavoitteiden toteutumisesta seurantavuosilta 2022-2023. Vuosiraportissa tehdään nostoja laajassa hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa määritellyistä indikaattoreista. Raportin keskeisimpinä tietolähteinä on käytetty kouluterveyskyselyn tuloksia, THL:n Sotkanet tietokannan ja HYTE-kertoimen indikaattoreita, hyvinvointi-indikaattorin ja PYLL- indeksin tietoja sekä sähköiseen hyvinvointikertomustyökaluun koottuja, maakunnallisesti yhteisesti sovittuja indikaattoritietoja sekä paikallisesti kerättyä tilastotietoja mm. asiakas- ja kävijämääristä ja toteutuneista toimenpiteistä.

Hyvinvointiraportin, -kertomuksen ja –suunnitelman valmistelee Kärkölen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä, jossa on edustus jokaiselta toimialalta.

Kärkölä-info

Indikaattori	2021	2022
Väestö 31.12	4245	4198
Väestöennuste 2040	3732	-
75 vuotta täyttäneet, % väestöstä 2040	23,1	
Huoltosuhde demograafinen	70,3	71,1
Yhden hengen asuntokunnat, % asuntokunnista	44,3	44,3
Kunnan yleinen pienituloisuusaste	13,6	13,6
Perustoimeentulotuki, €/asukas	154	152
Tilikauden yli-/ alijäämä, 1000 €	357	-98
Valtionosuudet yhteensä €/asukas	2058	2222
Valtionosuudet, % nettokustannuksista	34,4	33,8
Lainakanta 31.12, €/asukas	4632	5157
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	80,6	81,2
Verotulot, €/asukas	3995	4309
Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot	23,4	24,2

Kärkölään elinvoiman kehitys on kaksijakoinen. Verotuottojen myönteinen kehitys luo mahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintoihin. Asukasluvun laskeva kehitys on seurausta alhaisesta syntyvyydestä ja ikäihmisten osuuden kasvusta. Nettomuutto on ollut positiivinen.

Kärkölään hyvinvointi-indikaattoreilla pyritään kuvaamaan kunnan kehittymistä tilastojen valossa. Yleisinä kehityssuuntina on kasvava huoli lasten, nuorten ja ikäihmisten hyvinvoinnista. Perusopetuksessa voidaan havaita kasvava ongelma oppilaiden pahoinvoinnin kasvaessa. Ikäihmisten pärjääminen on yhä useammin ongelmallista kasvavan hoitotarpeen ja rajallisen rahoitusresurssin ristipaineessa.

Kunnan perustoimintojen lisäksi erityistä lisäresurssia on kohdistettu ennaltaehkäisevään työhön lapsiperheiden, nuorten ja ikäihmisten arjen turvaamisessa.

Kuntien HYTE-kerroin

Sote-uudistuksessa sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät hyvinvointialueiden järjestettäväksi, mutta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden **edistämisestä** säilyi edelleen kunnilla.

Edellytyksiä kuntalaisten hyvinvoinnille ja terveydelle luovat koulutus, liikunta-, ruoka- nuoriso- ja kulttuuripalvelut, kaavoitus, liikennejärjestelyt sekä monet muut kunnan tehtävät.

HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä on haluttu varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen, koska hyvinvoiva väestö on elinvoimaisen kunnan ja hyvinvointialueen edellytys.

Kunnissa HYTE-rahoitus on ollut käytössä vuodesta 2023 alkaen.

HYTE-kertoimen prosessi- ja tulosindikaattorit

Prosessi-indikaattorit kuvaavat kunnan voimavaroja ja toimenpiteitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Peruskoulut	2020	2021	2022	2023
Koulussa noudatetaan VRN:n kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä		100	100	
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit		100	100	
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus		100	100	
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa		0	0	
Liikunta				
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	100	100	100	
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	100	100	100	
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	100	100	100	
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa	100	100	0	
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin	100	100	100	
Kuntajohto				
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	100	100	100	100
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	100	100	100	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyte-tavoitteiden toteutuminen	0	0	0	100
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyte-työtä.	100	100	100	100
Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	100	100	100	100
Kulttuuri				
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä – TEA pistemäärä	0	0	0	0

HYTE-kertoimen prosessi- ja tulosindikaattorit

Tulosindikaattorit mittaavat muutosta väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä.

	2020	2021	2022	2023
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9.-luokan oppilaista	-	31,9	-	35,1
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9.-luokan oppilaista, skaalattu HYTE-indikaattori	41	33	33	54
Ylipaino, % 8. ja 9.-luokan oppilaista	-	31,0		17,0
Ylipaino, % 8. ja 9.-luokan oppilaista, skaalattu HYTE-indikaattori	49	51	51	69
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	9,1	8,3		
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä, skaalattu HYTE-indikaattori	54	47	62	62
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	2,8	2,8	2,9	
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä, skaalattu HYTE-indikaattori	9	46	55	44
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	7,9	8,1	7,8	
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä, skaalattu HYTE-indikaattori	54	43	43	45
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä/ 10 000 vastaavan ikäistä	466,5	147,7	230,4	
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä/ 10 000 vastaavan ikäistä, skaalattu HYTE-indikaattori	29	29	100	53

Jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja kaikkien kuntien pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus osuu.

Miten kunnan rahoitus lasketaan?

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen
perushinta (18,89 €)
x
kunnan asukasluku
x
kunnan HYTE-kerroin / koko maan HYTE-
kerroin, joka vuonna 2023 on 67.

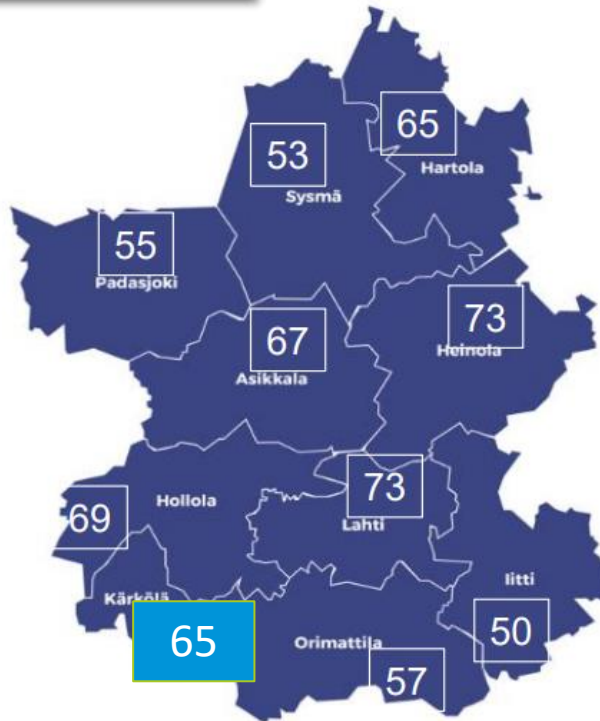
Esimerkki:

Kun jaettavaa oli 104 233 074 €, kuntien
asukaskohtainen rahoitus vuodelle 2023 oli:

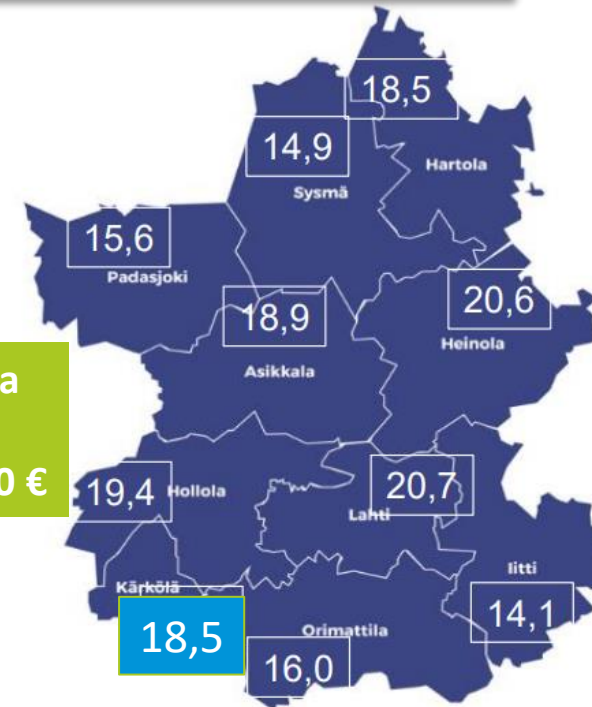
- Maksimi 21,90 €
- Mediaani 17,00 €
- Minimi 6,70 €

Päijät-Hämeen kunnat 2022

HYTE-kerroin

HYTE-kerroin, euroa/asukas

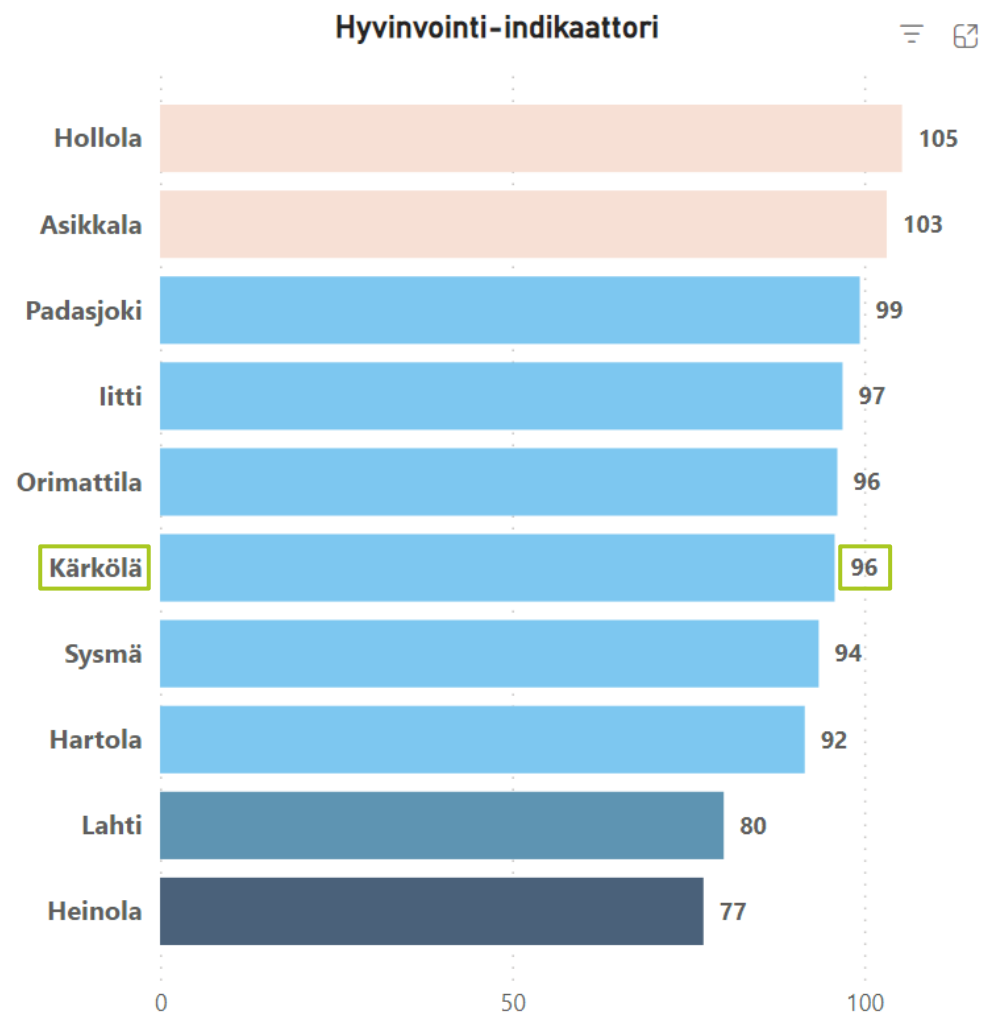
Kärkölälle maksettava
valtionosuus
vuonna 2023 oli 78 600 €

Indikaattori	2023
HYTE-kerroin	67
HYTE-kerroin, euroa/ asukas	19,1
HYTE-kerroin, 1000 €	79,6

Hyvinvointi-indikaattori

- Hyvinvointi-indikaattori on koonti-indikaattori laaja-alaisen hyvinvoinnin mittaamiseksi.
- Tarkoituksena on tarjota strateginen tilannekuvatieto kuntien käyttöön.
- Indikaattorissa on suhteutettu keskiarvovastauksia siten, että keskiarvo saa arvon 100 ja keskiarvoa huonommat tulokset alle 100 ja keskiarvoa paremmat tulokset suuremman arvon kuin 100.
- Osa-kokonaisuudet koostuvat seuraavista indikaattoreista:
  - Having
  - Loving
  - Being

Hyvinvointi-indikaattori 2022

Having (elintaso)

- Veronalaiset tulot /1000 as
- Toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvat henkilöt, % asukkaista
- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- Sairastavuus-indeksi, ikävakioitu
- Ahtaasti asuvat %
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Kärkölä Having – indeksi: 96 (5.)

Loving (yhteisyyssuhteet)

- Perusterveydenhuollon mielenterveyskäynnit yhteensä / 1 000 asukasta +
- Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, psykiatria / 1000 18 vuotta täyttänyttä
- Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / as
- Yhden hengen asutokuntien osuus kaikista asutokunnista

Kärkölä Loving – indeksi: 97 (5.)

Being (itsensä toteuttaminen)

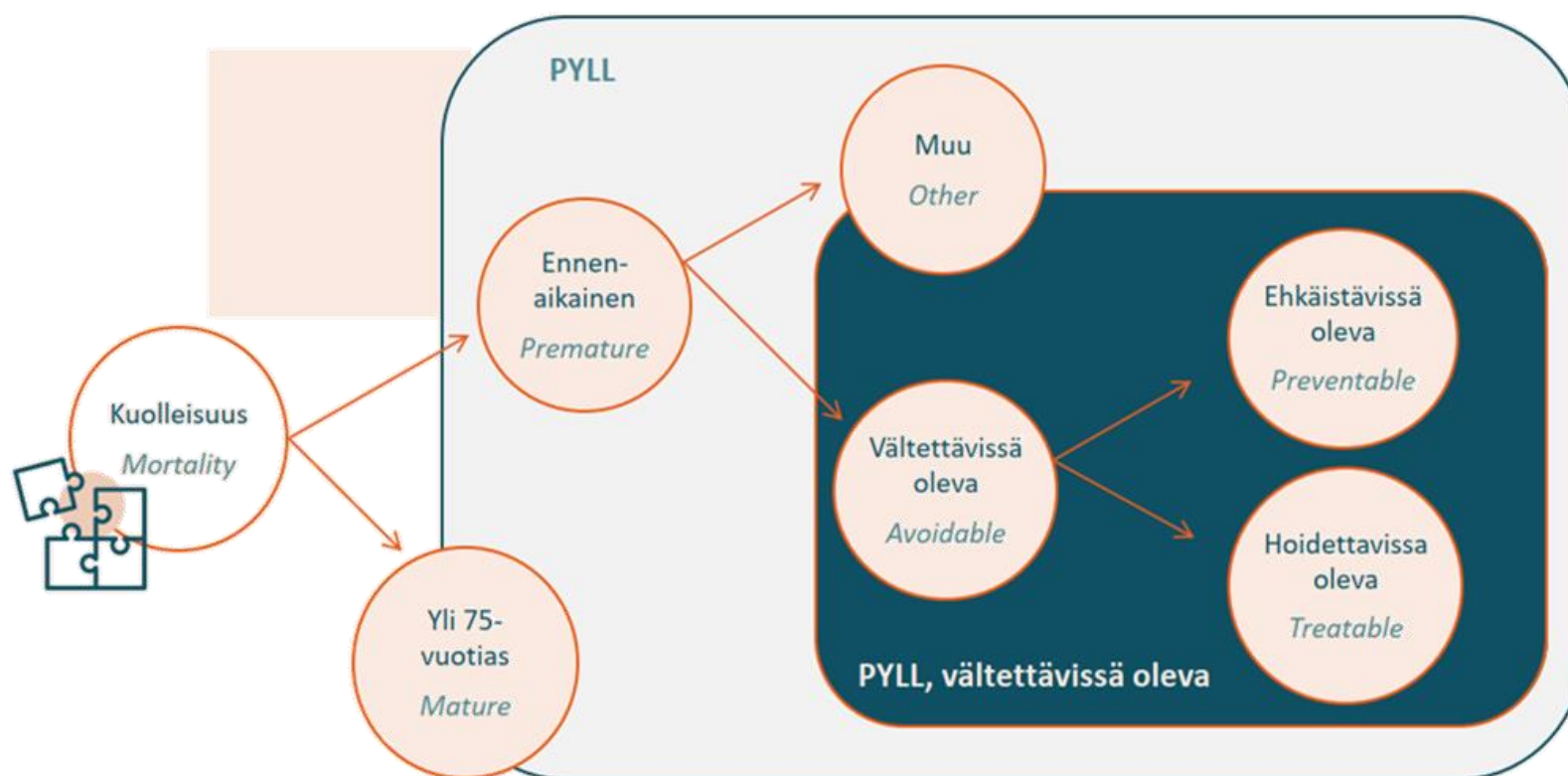
- Äänestysaktiivisuus
- Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta
- Kirjastolainauksen kokonaismäärä

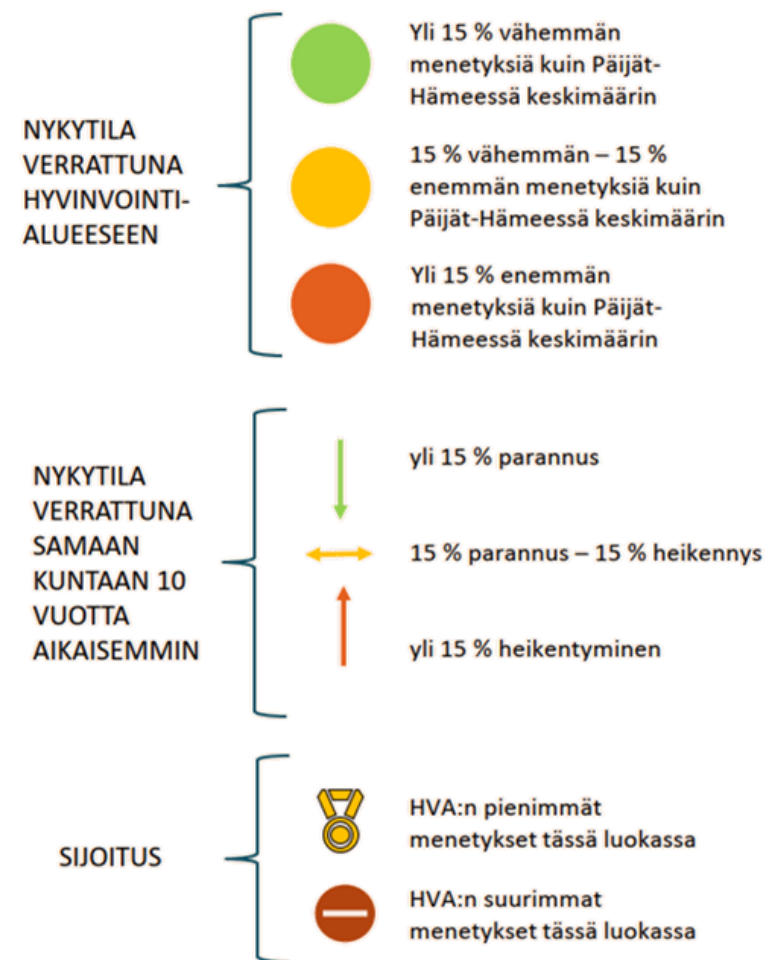
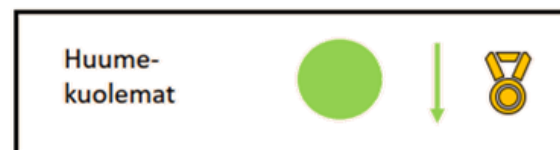
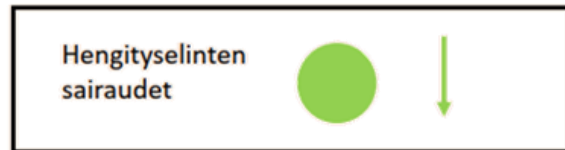
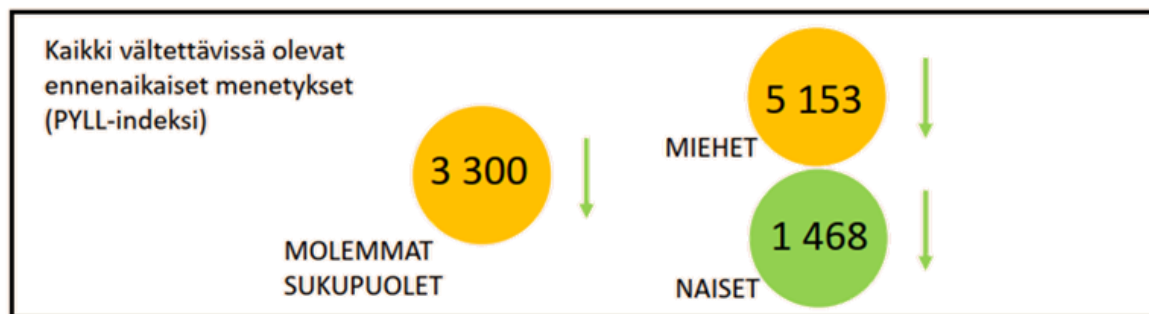
Kärkölä Being – indeksi: 98 (2.)

Kunta	Hyvinvointi	Having	Loving	Being
Hollola	105	107	105	99
Asikkala	103	105	103	99
Padasjoki	99	101	102	96
Iitti	97	99	97	97
Orimattila	96	100	100	91
Kärkölä	96	96	97	98
Sysmä	94	101	96	89
Hartola	92	94	97	91
Lahti	80	93	81	84

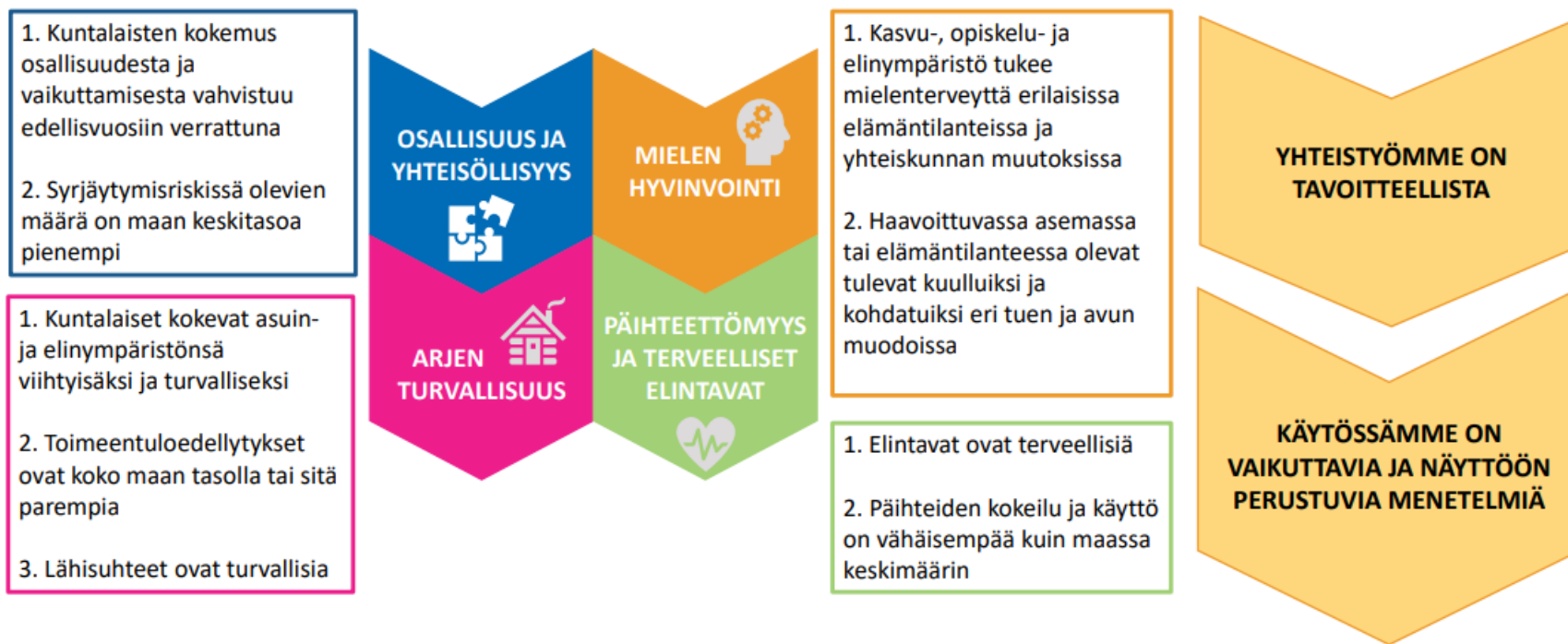
PYLL – Potential Years of Life Lost

PYLL on tapa tarkastella kuolleisuutta niin, että huomioidaan minkä ikäisenä kuolema on tapahtunut. Usein on järkevää rajata tarkastelu niihin kuolinsyihin, jotka olisi voitu välttää. PYLL:n avulla FCG laskee ja analysoi **vältettävissä olevia ennenaikaisesti menetettyjä elinvuosia**.

Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Kärkölän kunnan hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021–2025 perustuu velvoittavan lainsäädännön lisäksi kuntastrategiaan, valtioneuvoston periaatepäätökseen väestön hyvinvoinnin-, terveyden ja turvallisuuden edistämisestä sekä maakunnallisesti valittuihin HYTE-kärkiin, jotka toimivat hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopistealueina. Suunnitelmassa on otettu huomioon myös maakunnallisesti laaditut erillisohjelmat ja suunnitelmat sekä meneillään olevat hyvinvointia-, terveyttä ja turvallisuutta edistävät hankkeet.

Tavoite 1. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistaminen

Indikaattori	2021	2022	2023
Lapsiperheet, % perheistä	28,9/ 345	29,2/ 346	
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä	23,8	26,0	
Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista	32,5	33,9	
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä	3,5/12	2,9/ 10	
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % 4.-5. lk	5,2		4,4
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % 8.-9. lk	8,7		15,1
Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa, % 4.-5. lk	1,3		3,0
Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa, % 8.-9. lk	12,7		-
Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä	198	103	
0-17-vuotiaat, joista tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisistä/lkm	15,1/107	9,1/64	
Lastensuojelun avohuollon 0-17 –vuotiaat asiakkaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisistä/ lkm	3,7/25	3,8/26	
Uudet lastensuojelun avohuollon 0-17 –vuotiaat asiakkaat, % vastaavan ikäisistä/ lkm	1,0/ 7	3,2/22	
Lastensuojelun avohuollon 0-24 –vuotiaat asiakkaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisistä/ lkm	3,7/33	4,1/36	
Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olleet 0-17-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä/ lkm	2,5/ 18	2,5/ 18	
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä/ lkm	2,7/ 19	3,1/22	

Unohtamatta sitä, että ikätovereiden vaikutus nuoren toimintatapaan vahvistuu yleisesti hänen varttuessaan, keskeisin yhteisö lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja turvallisuuden tunteen kannalta on perhe.

Valtaosalla kärköläläisistä lapsiperheistä asiat ovat hyvin, joiden heijastusvaikutuksesta lapset ja nuoret voivat hyvin. Osalla perheistä on kuitenkin riskitekijöitä, jotka vaikuttavat ei-toivotulla tavalla tai vaarantavat perheen lasten tai nuorten myönteisen kasvun ja kehityksen. Sellaisia ovat esim. toisen huoltajan puuttuminen, huoltajien alhainen koulutustausta, perheen alhaiset tulot ja siitä seuraavat taloudelliset ja/tai sosiaaliset vaikeudet, mielenterveyden haasteet, päihdeongelmat sekä laajasti elämänhallintaa liittyvät haasteet ja huono-osaisuus.

Lapsi ja nuori tulee vertaisyhteisöihinsä niillä arvoilla ja asenteilla, jotka hän on omaksunut pääasiallisesti kodissaan. Heikoimmassa asemassa ovat ne lapset ja nuoret, jotka rakentavat elämäänsä olosuhteissa, joissa vanhempia koskevat syrjäytymisen riskitekijät ovat kasaantuneet ja kodin asenneilmapiiri on kielteinen yksilön vastuita ja velvoitteita kohtaan.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistamiseen ja vanhemmuuden tukemiseen on Kärkölässä resursoitu huomattavasti kuluneen kahden vuoden aikana kohdentamalla palveluita ja toimintoja kohderyhmän tavoittamiseksi ja tukemiseksi. Kärkölän kunta haki ja pääsi mukaan myös Unicefin Lapsiystävällinen kunta -malliin alkuvuodesta 2023. Mallin tarkoituksena on auttaa kuntia tekemään lasten hyvinvoinnin kannalta oikeita ratkaisuja lasten arjen palveluissa sekä kunnan hallinnossa. Lisäksi kuntaan palkattiin oma määräaikainen perheohjaaja syksyllä 2023. Myös lapsiperheiden kohtaamispaikkatyöhön on resursoitu laajasti yhteistyössä hyvinvointialueen, kolmannen sektorin ja seurakunnan kanssa.

Iso haaste on kuitenkin edelleen se, miten kunnan tuottamat kasvatus- ja opetuspalvelut sekä hyvinvointialueen lapsiperhepalvelut pystyvät riittävästi ja oikea-aikaisesti tukemaan tukea tarvitsevia lapsia, nuoria ja lapsiperheitä. Näiden lisäksi tarvitaan elämänhallintaan ja kasvattamiseen liittyvää valmennusta. Haasteena on palveluiden kohdentaminen, oikea-aikaisuus ja resurssien riittävyys.

Vastuutaho: Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	Toteuttajat: Kasvatus- ja opetustoimi, nuorisopalvelut		
Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
<p>1. Vanhemmuuden tukeminen:</p> <p>Kodin ja varhaiskasvatuksen sekä kodin ja koulun välisen kasvatuskumppanuuden vahvistaminen</p> <p>Perhekuraattori-toimintamallin kehittäminen ja käyttöönotto</p> <p>Koulunuorisotyön pitkäjänteinen kehittäminen</p> <p>Lapsiperhepalveluiden kohdentumisen ja saatavuuden oikea-aikaisuuden varmistaminen</p> <p>Vertaisryhmätoiminnan kehittäminen</p> <p>Perheiden yhteisten vapaa-ajanvietto mahdollisuuksien edistäminen</p>	<p>1. Toteutuneet toimenpiteet</p> <p>Käytetyt resurssit ja niiden määrä</p> <p>Suunnitelmallisen yhteistyön toteutuminen eri yhteistyötasoilla</p> <p>Lasten- nuorten ja perheiden kokeman hyvinvoinnin kehitys (kouluterveyskyselyn tulokset 2019, 2021, 2023)</p> <p>Lapsiperhepalvelujen tilannekatsaus, huostaanottoanalyysi ja Kuntakortti</p>	<p>Kasvatus- ja opetuspalvelut ovat tukeneet perheiden kasvatustyötä tuottamalla lakisääteisiä palveluja ja tukeneet vanhemmuutta järjestämällä vanhempainiltoja sekä perhekohtaisia tapaamisia. Opetuspalvelut ovat viestineet huoltajille suunnitelmallisesti heidän huollettaviensa opintomenestyksestä, kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista sekä poissaoloista. Opetuspalvelut ovat osallistuneet maakunnalliseen Sitouttava kouluyhteistyö-hankkeeseen (SKY) sekä Koululäsnäolon vahvistaminen Päijät-Hämeessä -hankkeeseen.</p> <p>Perhekuraattori-toimintamallin kehittämisestä ja käyttöönotosta käytiin keskustelua P-H:n hyvinvointiyhtymän kanssa, mutta koulukuraattorin tehtäväkuvan laajentaminen perheohjaukseen ei ollut käytännössä mahdollista. Kärkölän kunnalle palkattiin oma perheohjaaja määräajaksi perintövarojen turvin syyskuusta 2023 alkaen.</p> <p>Koulunuorisotyöntekijän tehtävä (15-20h/ vko) vakinaistettiin 1.8.2022. Toimintamuotoa on kehitetty edelleen koulun ja oppilaiden tarpeita vastaavaksi uuden koulurakennuksen ja yhtenäiskoulun käyttöönoton myötä.</p> <p>Laadukkaiden kasvatus- ja opetuspalvelujen järjestäminen, joihin kuuluvat kiinteästi opiskeluhuollon palvelut sekä linkitys P-H:n hyvinvointiyhtymän sote-palveluihin. Opiskeluhuollon palvelut ovat olleet käytössä suunnitellusti, myös koulupsykologipalveluiden saatavuus on parantunut vuoden 2023 toisella puoliskolla ennustettavammaksi.</p> <p>Perheiden iltoja on järjestetty eri teemoilla 1-2/ vuosi. Liikuntapalveluilla ja perheohjauksessa on järjestetty vertaisryhmiä säännöllisesti eri teemoilla Syksyllä 2022 MLL:n perkehavila aloitti toimintansa Nuokun tiloissa, sen lisäksi seurakunta järjestää kohtaamispaikkatoimintaa lapsiperheille. Syksyllä 2023 Kärkölässä käynnistyi avoin varhaiskasvatus 1pvä/ viikko perheohjaajan toimesta.</p> <p>Kunta on toimenpiteillään lisännyt ja ylläpitänyt perheiden vapaa-ajanviettomahdollisuuksia kiinteistöjen sekä ulko-alueiden osalta uuden liikuntahallisen käyttöönoton myötä sekä mahdollistamalla tilojen varaamisen yksityiseen käyttöön. Kunta on edistänyt lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveyttä antamalla liikuntatilat käyttöön maksutta alle 18-vuotialle kohdennetun ryhmäliikunnan järjestämistä varten.</p>	

Vastuutaho: Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Toteuttajat: Kasvatus- ja opetustoimi, nuorisopalvelut

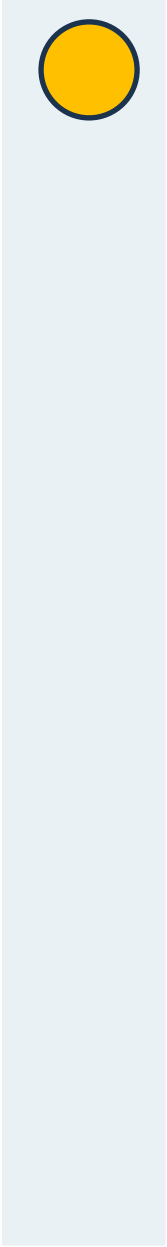
Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
--------------	----------	---------	---------

2. Verkostoyhteistyön vahvistaminen

2. Toteutunut yhteistyö eri toimijoiden kanssa

Kunnan toimijat tekevät säännöllistä yhteistyötä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistamiseksi hyvinvointialueen ja muiden maakunnallisten toimijoiden kanssa mm. LAPE- ja PETE-yhteistyön, kohtaamispaikkaverkoston sekä maakunnallisen sivistyspalvelujen kehittämissyhmäyhteistyön merkeissä.

Yhteistyötä eri toimijoiden kanssa tulisi edelleen vahvistaa yksittäisiä lapsia ja perheitä koskevissa asioissa asianosaisten suostumuksella lapsen/ perheen väliinpuotoamisen ennaltaehkäisemiseksi.

Tavoite 1. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistaminen

Ilonaiheet

- Perheohjauksen käynnistäminen ja tukea tarvitsevien perheiden tavoittaminen.
- Lapsiperheiden kohtaamispaikkatoimintojen lisääntyminen.
- Lapsiystävällinen kunta työ ja siihen liittyvät toimenpiteet lasten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Huolenaiheet

- Lapsivaikutusten arviointi ja sen näkyminen laaja-alaisesti.
- Miten kunnan tuottamat kasvatus- ja opetuspalvelut ja hyvinvointialueen lapsiperhepalvelut pystyvät oikea-aikaisesti ja riittävästi tukemaan tukea tarvitsevia lapsi, nuoria ja lapsiperheitä?
- Verkostoyhteistyön vahvistaminen yksittäisiä lapsia/ perheitä koskevissa asioissa väliinputoamisen ennaltaehkäisemiseksi.

2. Oppimisympäristön turvallisuuden ja viihtyvyyden lisääminen

Indikaattori	2021	2023
Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % 4.-5. lk	5,3	5,8
Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % 8.-9. lk	21,1	24,5
Ei yhtään hyvää kaveria, % 4.-5. lk	0,0	2,9
Ei yhtään läheistä ystävää, % 8.-9. lk	18,1	13,2
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4.-5. lk	16,9	11,4
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8.-9. lk	6,9	15,8
Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % 8.-9. lk	25,9 (2019)	22,8

Uuden koulun tilojen, opetustila- ja välituntikalusteiden ja -laitteiden käyttöönotto on lisännyt oppilaiden viihtyvyyttä. Koulun kalusteisiin, tiloihin ja fyysisiin opiskelutiloihin tyytyväisyys on käyttäjien osalta parantunut verrattuna vanhaan koulurakennukseen (Kouluterveyskysely 2019 vrt. 2023 8-9lk). Uuden koulun välituntipihaan koko todetaan kuitenkin melko ahtaaksi.

Uuden koulukiinteistön käyttöönoton jälkeen on edistetty koulun yhteisen toimintakulttuurin muodostumista vahvistamalla opetushenkilöstön osaamista ja sitoutumista yhteisiin toimintatapoihin. Sillä on pyritty edistämään oppilaiden kiinnittymistä kouluyhteisöön sekä ennaltaehkäisemään koulukiusaamista, tarpeettomia poissaoloja ja syrjäytymiskehitystä.

Oppimisympäristön turvallisuuteen liittyy myös liikenneturvallisuustyö, jolla on edistetty koulumatkojen turvallisuutta koulun lähialueella, taajama-alueella sekä koulukuljetuksissa.

Kaveritaitojen vahvistamista tukevilla toimenpiteillä koulun arjessa ja KivaKoulu-toimintamallin systemaattisella toteuttamisessa on pyritty edistämään kaikkien kouluyhteisöön kuuluvien hyvinvointia ja sitoutumista yhteisön jäsenyyteen.

Yhteisöllisyyteen, erilaisuuden ja toisten huomioimiseen sekä koulukiusaamisen vähenemiseen tulee edelleen kiinnittää tehostetusti huomioita ja tehdä niin koulu kuin luokkatasollakin toimenpiteitä, jotta indikaattorit kehittyvät positiiviseen suuntaan.

Vastuutaho: Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Toteuttajat: Sivistysjohtaja, rehtori ja opetushenkilöstö

Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
1. Uuden koulurakennuksen kokonaisuuden käyttöönotto	1. Uusi koulukokonaisuus on otettu käyttöön ja sinne on laadittu pedagoginen suunnitelma	Uusi koulukokonaisuus on otettu käyttöön ja sinne on laadittu pedagoginen suunnitelma. Kouluyhteisöä on kuultu koulurakennusta käyttöön otettaessa (syksy 2022) siitä, kuinka välitunteja järjestetään eri tiloissa sisällä ja ulkona.	
2. Oppilaiden osallisuuden vahvistaminen	2. Lapsiparlamentin valiokunnan Kuuleminen (junnuministeriö)	Oppilaiden osallisuutta on vahvistettu luomalla heille aiempaa enemmän vaikutusmahdollisuuksia aktivoimalla lapsiparlamentin valiokuntien ("junnuministeriö") toimintaa mm. välituntien ja välituntitoiminnan välineistön osalta. Lisäksi on toteutettu lapsivaikutusten arviointia koulukalusteiden ja sisävälituntivälineistön hankinnassa. Koulussa ollaan aktiivisesti luotu oppilaille mahdollisuuksia osallistua yhteisen toiminnan suunnitteluun, koko koulun toiminnan osalta.	
3. Opastaminen digitaalisten oppimisympäristöjen turvallisessa käytössä	3. Tehdyt toimenpiteet	Oppilaita on opastettu digitaalisten oppimisympäristöjen turvallisessa käytössä osana digiopetuksen oppisisältöjä. Lisäksi poliisin ennalta ehkäisevät toimijat on käynyt pitämässä kuudesluokkalaisille some-oppitunnin vuonna 2023.	
4. Kodin ja koulun välisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen vahvistaminen	4. Kodin ja koulun välisen yhteistyön toteuma	Matalan kynnyksen yhteydenpito ja yhteistyö. Aktiivinen, säännöllinen ja ajankohtainen viestintä kodin ja koulun välillä (Wilma-järjestelmä, Pedanet). Vanhempainiltojen ja muiden huoltajille kohdennettujen tilaisuuksien järjestäminen.	

Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
5. Kaveritaitojen vahvistaminen	5. Tehdyt toimenpiteet Kouluterveyskyselyn kuntakohtaiset tulokset Kiva-Koulu tilannekartoituksen tulokset Mitä kuuluu? kyselyn -tulokset	Mitä kuuluu?-kyselyn tulosten läpi käyminen luokkatasolla opiskeluhuollon toimesta. Teemojen valinta toiminnallisille luokanvalvojan tunneille. Kaveritaitojen vahvistamista tukevat toimenpiteet varhaiskasvatuksen ja koulun arjessa.	
6. Kiva-koulu toimintamallin systemaattinen vahvistaminen	6. Tehdyt toimenpiteet Kouluterveyskyselyn kuntakohtaiset tulokset Kiva-Koulu tilannekartoituksen tulokset Mitä kuuluu? kyselyn -tulokset	Kiva-koulu toimintamallin systemaattinen vahvistaminen lisäämällä KiVa-opettajien määrää lukuvuodeksi 2023-2024. Luokanvalvojan tuntien ko. teemojen suunnittelu opiskeluhuollon toimesta moniammatillisesti. Kannustettu matalan kynnyksen puutumiseen KiVa-toiminnan osalta. Oppilashuollon toimijoiden osallistuminen yksilö- ja yhteisötasolla. Koulunuorisotyön suunnitelmallinen tuki koulun arjessa. Mitä kuuluu?-kyselyn tulosten läpi käyminen luokkatasolla opiskeluhuollon toimesta.	
7. Yhtenäisen koulukulttuurin luominen	7. Tehdyt toimenpiteet ja kouluterveyskyselyn tulokset	Yhtenäistä koulukulttuuria on pyritty vahvistamaan osallistamalla oppilaita ja tuomalla koulun kulttuuriin liittyviä teemoja mm. luokanvalvojan tunneille. Opetushenkilökuntaa ollaan tuettu kaikille yhteisten toimintatapojen käyttöönotossa oppilaille ikätasoisesti. Lisäksi sitä on pyritty luomaan edistämällä tukioppilastoimintaa, pitämällä ryhmätyksiä säännöllisesti eri luokka-asteilla, järjestämällä vanhempainiltoja opetusryhmäkohtaisesti ja vanhempaintapaamisia yksilöllisesti sekä ottamalla sisävalitunnit käyttöön osana välituntirakennetta yläkouluikäluokilla.	
8. Lapsivaikutusten arviointi palveluja suunniteltaessa	8. Lapsivaikutusten arviointia on hyödynnetty palveluja suunniteltaessa	Lapsivaikutusten arviointia on toteutettu erityisesti koulurakennusta kalustettaessa sekä hankittaessa sisävalituntivälineistöä. Se sisältyy luonnollisena osana kaikkien opetusjärjestelyjen suunnitteluun ja toteuttamiseen.	

2. Oppimisympäristön turvallisuuden ja viihtyvyyden lisääminen

Ilonaiheet

- Uusi koulukiinteistö, jossa on ajanmukaiset kalusteet, laitteet ja tilat.
- Oppilaiden osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen.

Huolenaiheet

- Kaikkien oppilaiden sitoutuminen koulu yhteisöön ja halu edistää omilla toimenpiteillään oppimista ja opintojen edistymistä.
- Miten saada vanhemmat osallistumaan aktiivisemmin kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön esim. vanhempainiltojen merkeissä?
- Koulukiusaamista esiintyy edelleen tietyissä ikäryhmissä tehdyistä toimenpiteistä huolimatta.
- Yhtenäisen koulukulttuurin vahvistaminen ja yhteisiin pelisääntöihin sitoutuminen koulussa.
- Lapsivaikutusten arvioinnin systemaattinen käyttöönotto.

3. Syrjäytymisvaarassa olevien tavoittaminen ja tukeminen

Indikaattori	2021	2022	2023
15-29-vuotiaiden määrä	528	502	489
Nuorisotyöttömät, % 18-24 –vuotiaasta työvoimasta	15,4/ 21	11,0/15	8,1/10
Asuinkunnalle tulleet ilmoitukset oppivelvollisista	-	0	6
Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat	31-52	22-37	
NEET-nuorten määrä, % ikäluokasta (arvio)	6,4–10,6	4,7-7,9	-
Valtionavustus etsivään nuorisotyöhön	45 000	45 000	45 000
Etsivän nuorisotyön henkilöstö (HTV)	1,5	1,5	1,5
Etsivän nuorisotyön tavoittamat nuoret	56	47	38
Tavoitettujen nuorten määrä ikäluokasta, %	10,4	9,4	7,8
Etsivästä nuorisotyöstä toimenpiteisiin ohjatut	44	30	25
Valtionavustus nuorten työpajatoimintaan	35 000	35 000	40 000
Nuorten työpajan henkilöstö (HTV)	2,1	2,1 --> 1,1	1,1
Nuorten työpajan tavoittamat nuoret	17	14	12
Nuorten työpajalta toimenpiteisiin ohjatut	11	11	12

Syrjäytymisvaarassa olevia nuoria pyritään Kärkölässä tavoittamaan ja tukemaan kohdennetun nuorisotyön keinoin etsivässä nuorisotyössä ja nuorten työpajatoiminnassa. Lisäksi työllisyyden kuntakokeilulla on keskeinen rooli kohderyhmän tavoittamisessa ja tukemisessa täysi-ikäisten nuorten osalta.

Etsivän nuorisotyön resurssit ovat viime vuosina pysyneet ennallaan, ja työmuotoa on pyritty tehostamaan kohdentamalla olemassa olevia resursseja entistä monipuolisemmin nuorille tarjottaviin palveluihin. Nuorten työpajatoiminnan osalta toiminnan kehittäminen ja uuden toimintamallin luominen olivat keskiössä syksyn 2022 ja kevään 2023 aikana, kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden siirtyessä hyvinvointialueen työpajalle 1.1.2023 alkaen. Uuden toimintamallin myötä myös työpajan henkilöstöresurssin tarkasteleminen tuli ajankohtaiseksi ja toimintaa jatkettiin 1,1 HTV:n voimin. Uusi toimintamalli on edistänyt nuorten eteenpäin ohjautumista koulutukseen ja työelämään verrattuna aiempaan.

Etsivässä nuorisotyössä ja nuorten työpajalla toimintoja on kehitetty vastaamaan entistä paremmin nuorten tarpeisiin ja tavoitteisiin kokeilemalla ja ottamalla käyttöön erilaisia matalan kynnyksen toimintoja ja toimintamalleja. Myös mainontaa ja markkinointia on pyritty tehostamaan palveluiden tunnetuksi tekemiseksi ja kohderyhmän tavoittamiseksi.

Viime vuosina syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tavoittaminen on kuitenkin osoittautunut aiempaa haasteellisemmaksi. Tähän on osaltaan vaikuttanut koronaepidemia, jonka aikana yhteiskunnan prosessit hidastuivat entisestään ja nuoret vetäytyivät entistä enemmän omiin oloihinsa. Mutta myös muut yhteiskunnalliset muutokset, kuten oppivelvollisuuden laajentaminen ja sote-uudistus, jotka ovat vaikuttaneet merkittävästi eri viranomaistahojen kanssa tehtävään yhteistyöhön ja nuorten ohjautuvuuteen mm. rakenteellisten- ja henkilöstömuutosten myötä.

Yleisesti ottaen syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tavoittamisen voidaan kuitenkin todeta olevan hyvällä tasolla verrattaessa tavoitettujen nuorten määriä työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien ja NEET-nuorten määriin.

Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
1. Lakisääteisten kasvatus-, opetus-, ja vapaa-aikapalveluiden tuottaminen	1. Toteutunut palvelutuotanto ja sen taso sekä resurssien määrä	<p>Varhaiskasvatuspalveluja on pystytty tarjoamaan niitä tarvitseville. Esiopetuksessa on ollut lisäresurssi tukea tarvitsevien lasten apuna. Opetuspalveluissa resursseja on lisätty lukuvuoden 2023-2024 alussa resurssiopettaja ja yhden koulunkäynninohjaajan muodossa. Vapaa-aikapalveluiden resurssit ovat pysyneet pääosin ennallaan.</p>	
2. Yksilön omaehtoisten toimintavalmiuksien edistäminen	2. Tehtyjen toimenpiteiden määrä	<p>Yksilön omaehtoisia toimintavalmiuksia on pyritty edistämään neuvonnan, ohjauksen ja tiedottamisen keinoin osana kasvatus-, opetus- ja nuorisopalveluja mm. tiedottamalla saatavilla olevista palveluista ja toiminnoista sekä tarjoamalla tukea ja ohjausta asioiden hoitamiseen ja erilaisten sähköisten palveluiden käyttämiseen. Alkuvuodesta 2024 julkaistaan kunnan kotisivuilla palvelukartta- ja manuaali lapsiperheiden palveluista. Vuosien 2024-2025 aikana tavoitteena on kuvata kunnan kotisivuille myös ehkäisevän työn palvelupolut.</p>	
3. Syrjäytymisvaarassa olevien tavoittaminen ja tukeminen	3. Tavoitettujen, kohderyhmään kuuluvien ja tehtyjen toimenpiteiden määrä	<p>Etsivä nuorisotyö tavoitti vuonna 2022 47 ja vuonna 2023 38 kärköläläistä nuorta. Suurin osa nuorista oli ohjattu vuoden loppuun mennessä erilaisiin toimenpiteisiin, kuten koulutukseen, työhön tai muihin tarkoituksenmukaisiin palveluihin. Osa nuorista oli vuoden lopussa edelleen etsivän nuorisotyön asiakkaina joko alkukartoituksessa tai odottamassa sopiviin palveluihin pääsyä. Joidenkin nuorten kohdalla etsivän nuorisotyön tuki on jatkunut vielä toimenpiteisiin pääsyn jälkeenkin, sillä saattaen vaihdettavuus ja rinnalla kulkeminen ovat keskeisessä roolissa nuorten väliinputoamisen ennaltaehkäisemisessä.</p> <p>Nuorten työpajalla oli vuoden 2022 aikana 14 nuorta (hankekausi 13 nuorta) ja vuoden 2023 aikana 12 nuorta (hankekausi 18 nuorta).</p> <p>Työllisyyden kuntakokeilu on tarjonnut kuntouttavia palveluita ja ohjannut terveydentilan kartoituksiin asiakkaita.</p>	

Vastuutaho: sivistys- ja hyvinvointilautakunta, kunnanhallitus	Toteuttajat: kasvatus- ja opetuspalvelut, nuorisopalvelut, nuorten työpaja		
Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
4. Etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajan jatkuvuuden turvaaminen	4. Valtionavustukset ja henkilöstöresurssit	<p>Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpaja on hakenut ja saanut valtionavustusta vuosittain toiminnan jatkuvuuden turvaamiseen. Toimintoja on kehitetty vastaamaan entistä paremmin nuorten tarpeita ja tavoitteita kokeilemalla ja ottamalla käyttöön erilaisia toimintoja ja toimintamalleja. Etsivän nuorisotyön henkilöstömäärä on pysynyt kuluneen seurantajakson ajan samana, mutta henkilöstössä on ollut vaihtuvuutta kokoaikaisen etsivän nuorisotyöntekijän osalta.</p> <p>Nuorten työpajatoiminnan osalta toiminnan kehittäminen ja uuden toimintamallin luominen olivat keskiössä syksyn 2022 ja kevään 2023 aikana kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden siirtyessä hyvinvointialueen pajalle 1.1.2023 alkaen. Uuden toimintamallin myötä työpajan henkilöstöresurssin tarkasteleminen tuli ajankohtaiseksi ja toimintaa jatkettiin 1,1 HTV:n voimin. Uusi toimintamalli on saatu jalkautettua toimintaan, mikä on edistänyt nuorten eteenpäin ohjautumista verrattuna aiempaan.</p>	
5. Matalankynnyksen palveluiden kehittäminen ja tunnetuksi tekeminen	5. Toteutuneiden toimenpiteiden ja uusien toimintojen määrä ja osallistujamäärät	<p>Etsivässä nuorisotyössä on edelleen jatkettu aiemmin kehitettyjä toimintoja (kyläkahvit, K18 olkkari, Discord-chat) ja niiden tunnetuksi tekemistä sekä kokeiltu matalalla kynnyksellä uusia toimintamalleja nuorten tavoittamiseksi.</p> <p>Vuoden 2023 aikana etsivää nuorisotyötä on kohdennettu aiempaa enemmän myös koulussa tehtävään etsivään nuorisotyöhön koulupudokkuuden ennaltaehkäisemiseksi. Lisäksi etsivä nuorisotyö osallistuu yhtenäiskoululla järjestettävään juttutupa-toimintaan. Nuorisopalveluiden alaisuudessa toimiva moottoripajatoiminta käynnistyi keväällä 2023 ja on tavoittanut hyvin kohderyhmää.</p> <p>Myös mainontaa ja markkinointia on pyritty tehostamaan ottamalla käyttöön erilaisia sosiaalisen median alustoja. Lisäksi eri yhteistyötahoja on lähestytty verkostokirjeellä palvelun tunnetuksi tekemiseksi. Tehdyistä toimenpiteistä huolimatta palveluiden tunnetuksi tekeminen ja kohderyhmän tavoittaminen on edelleen haasteellista.</p>	

3. Syrjäytymisvaarassa olevien tavoittaminen ja tukeminen

Ilonaiheet

- Kasvatus-, opetus- ja vapaa-aikapalveluiden resurssointi.
- Tavoitettujen nuorten sitoutuminen yhteistyöhön ja mielekkäiden jatkopolkujen löytäminen.
- Suurin osa yhteistyöstä on alkanut nuoren/ läheisen suoralla yhteydenotolla etsivään nuorisotyöhön ja nuorten työpajalle. Kynnys ottaa yhteyttä on madaltunut vuosien saatossa.

Huolenaiheet

- Nuorten hyvinvoinnin polarisoituminen ja yhteiskuntaan sitoutumisen haasteet.
- Heikoimmassa asemassa olevien tavoittaminen.
- Palveluiden ja palvelupolkujen näkyväksi tekeminen niin, että se tavoittaisi kohderyhmään kuuluvat.
- Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa sote-uudistuksen jälkeen sekä muiden alueellisten toimijoiden kanssa.
- Vanhemmuuden haasteet ja lasten ja nuorten kasvun tukeminen.
- Perheiden osallistuminen olemassa oleviin palveluihin.

4. Koulutustason nostaminen

Indikaattori	2021	2022
Perusopetuksen päättötodistuksen saaneiden määrä, % peruskoulun päättäneistä	96%	98%
Toisen asteen opiskelupaikan saaneiden määrä, % peruskoulun päättäneistä	100%	100%
Vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneita, Osuus 15 vuotta täyttäneistä, %	66,3	-
Korkea-asteen koulutuksen saaneet, % 20 vuotta täyttäneistä	19,5	19,7
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24 –vuotiaat, % vastaavan ikäisistä	8,3	-
Koulutustasomittain	283,1	287,1

Perusopetuksessa on hyvät opintojen ohjauksen sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen resurssit, joilla edistetään koulutustason nostamista.

Perusopetuksen päättöikäluokan osalta on toteutettu tehostettua oppilaanohjausta.

Koulun uusi toimintaympäristö mahdollistaa omalta osaltaan oppilaiden koululäsnäolon vahvistumista ja siten heidän sitoutumista kouluuyhteisöön.

Keskeisenä haasteena on saada kaikki oppilaat sitoutumaan koulunkäyntiinsä ja edistämään omilla toimenpiteillään oppimista ja opintojensa edistymistä myös perusopetuksen jälkeen.

Kunta opetuksenjärjestäjänä on toteuttanut perusopetuksen suorittaneiden osalta asuinkunnalle kuuluvaa oppivelvollisuuden suorittamiseen liittyvää ohjaus- ja valvontavelvoitetta.

Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
1. Oikea-aikaiset ja oikein kohdistetut tukitoimet perusopetuksessa, sekä olemassa olevien resurssien oikein kohdentaminen	<p>1. Toteutetut tukitoimet</p> <p>Perusopetuksen päättötodistuksen saaneiden määrä % peruskoulunsa päättävistä</p> <p>Toisen asteen jatko-opiskelupaikan saaneiden määrä peruskoulun päättäneistä</p> <p>Oppimistulokset</p>	<p>Kasvatus- ja opetuspalvelujen tukitoimia ja palveluja vahvistettu henkilöstöresurssilisäyksillä koronaepidemian vaikutusten tasoittamiseen saadun valtionavustuksen turvin.</p> <p>Yleisen tuen mallit ovat olleet käytössä ja niitä tarjottu. Erityisopettaja resurssi on ollut hyvä, samoin kko:n resurssi ja sitä on kohdennettu tarpeen mukaan. Resurssia on kohdennettu myös samanaikaisopetukseen sekä joustavia opetusjärjestelyitä oppilaiden tukemiseen.</p>	
2. Huoltajien tietoisuuden lisääminen nykypäivän koulusta ja kasvatuskumppanuuden merkityksestä	<p>2. Tehdyt toimenpiteet ja niiden toteuma</p>	<p>Huoltajien tietoisuutta nykypäivän koulusta on pyritty lisäämään kodin ja koulun välisellä yhteistyöllä ja matalan kynnyksen yhteydenpidolla sekä aktiivisella, säännöllisellä ja ajankohtaisella viestinnällä ja järjestämällä vanhempainiltoja ja muita huoltajille kohdennettuja tilaisuuksia.</p>	

Vastuutaho: sivistys- ja hyvinvointilautakunta, kunnanhallitus

Toteuttajat: sivistysjohtaja, rehtori, opetushenkilöstö, nuorisopalvelut, työllisyyspalvelut

Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
3. Jatkokoulutusmahdollisuuksista tiedottaminen ja neuvonta ja ohjaus oppivelvollisuuden suorittamisen jälkeen	3. Tehdyt toimenpiteet ja niiden toteuma	<p>Oppilaanohjausta annettu joustavasti hyvinkin yksilöllisesti. Yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten kanssa tehty oppilaanohjaajan toimesta mm. oppilasvierailuin ja infotilaisuuksiin osallistuen. Huoltajille ja jatkokoulutushakuun osallistuville järjestetty erillinen infotilaisuus.</p> <p>Työnhakija-asiakkaiden matalan kynnyksen ohjausta Salpauksen koulutusohjaajalle, joka pohti sopivia koulutuspolkuja asiakkaiden kanssa sekä avusti asiakkaita hakemusten tekemisessä.</p> <p>Aktiivinen tiedottaminen jatkokouluttautumismahdollisuuksista ja yksilöllinen ohjaaminen oikeanlaisiin palveluihin työllisyyspalveluissa, etsivässä nuorisotyössä ja nuorten työpajalla.</p>	
4. Perusopetuksen suorittaneiden osalta oppivelvollisuuden ohjaus ja valvontavelvollisuus	4. Tehdyt toimenpiteet ja niiden toteuma	<p>Kunta opetuksenjärjestäjänä on toteuttanut perusopetuksen suorittaneiden osalta asuinkunnalle kuuluvaa oppivelvollisuuden suorittamiseen liittyvää ohjausta ja valvontaa.</p>	
5. Paikallisen ammatillisen koulutuksen kehittäminen ja yritysten koulutustarpeissa tukeminen	5. Järjestetyt koulutukset Koulutustasomittain Korkea-asteen koulutuksen saaneet, % 20 vuotta täyttäneistä	<p>Rekrymessut 2022, jotka olivat avoimia kaikille. Työllisyyspalveluiden työnhakija-asiakkaiden yksilöllinen ohjaaminen ostopalveluiden piiriin. Yhteistyö Salpauksen kanssa on ollut säännöllistä. Kolmoistutkintokoulutusyhteistyö Salpauksen, Koskisen ja Hausjärven lukion kanssa.</p>	

4. Koulutustason nostaminen

Ilonaiheet

- Oppilaiden opintojen edistymistä pystytään vertailemaan valtakunnallisesti.

Huolenaiheet

- Kaikkien oppivelvollisuusikäisten nuorten sitoutuminen koulunkäyntiin (edistyminen opinnoissa ja poissaolot) ja halu edistää omilla toimenpiteillään oppimista ja opintojen edistymistä.
- Ikäluokkien oppimistulosten polarisoituminen.
- Huoltajien tuki lapsen ja nuoren koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyvissä asioista.
- Aikuisväestön koulutustaso on alhainen verrattaessa sitä maakunnallisesti tai valtakunnallisesti. Se tunnistetaan yhdeksi riskitekijöistä, jotka vaikuttavat ei-toivotulla tavalla lasten tai nuorten myönteiseen kasvuun ja kehitykseen.

5. Kunnan veto- ja pitovoiman lisääminen, muuttoystävällinen kunta

Indikaattori	2021	2022
Väkiluku	4245	4198
Väkiluvun muutos ed. vuodesta, %	-1,9	-1,1
Lapsiperheet, % perheistä	28,9	29,2
Ulkomaan kansalaisia, %	2,6	2,7
Syntyneiden enemmitys, henkilöä	-44	-44
Muuttovoitto/-tappio, henkilöä	-43	-7
Alueella olevia työpaikkoja	1580	-
Työpaikkaomavaraisuus	90,2	92,1

Kärkölän kunnan keskeisenä strategisena tavoitteena on elinvoiman kehittäminen. Osana tätä tavoitetta on laadittu asumisen strategia, jonka toteuttamisesta vastaa kehityspäällikkö. Kunnan mahdollisuuksia asuntotuotannon luomiseen on rajoittanut välttämättömät kouluinvestoinnit. Hyväkuntoiset koulut sinänsä luovat hyvät edellytykset lapsiperheiden hyvinvoinnille kunnassa.

Väestönkehitys on ollut trendinomaisesti laskeva. Uudisrakentaminen kunnassa on vähäistä. Kunnassa on korkea työpaikkaomavaraisuus, joka ei kuitenkaan ilmene riittävästi muuttoliikkeenä.

Ulkomaan kansalaisten osuus kunnan asukkaista on kasvussa. Vuonna 2022 kunta teki kuntamallin mukaisen sopimuksen ukrainalaisten sotapakolaisten vastaanotosta. Tilastojen mukaan Kärkölään asettui yli 70 sotapakolaista, osa kunnan palveluissa ja osa yksityismajoituksessa.

Keskeinen tulevaisuuden tavoite tulee olla asuntorakentamisen edistäminen. Pitovoiman kannalta tulee kunnan järjestää peruspalvelut laadukkaasti ja tehokkaasti. Myös yksityisten palvelujen kehittymisen tukeminen on osa pitovoimaa.

Kunnan vetovoiman kehittymistä tuetaan aktiivisella markkinoinnilla ja kuntabrändin kehittämisellä.

Vastuutaho: kunnanhallitus	Toteuttajat: pormestari, kehityspäällikkö		
Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
1. Viestintä ja markkinointi	Mittarit tavoitteisiin 1, 2, 3 ja 4: Tehdyt toimenpiteet ja niiden määrä Kuntalaispalaute Positiivinen nettomuutto	Viestinnän- ja markkinoinnin henkilöresurssi Tiedotteet x 3 + kesä-Kärkölä, toteutunut Koulun ja liikuntahallin mittavat avajaiset, avoimet ovet Tehdään kuntaa tutuksi mm. sosiaalisessa mediassa. Some-markkinointia on lisätty.	
2. Palveluiden laadun varmistaminen	Väkiluku Lapsiperheiden määrä	Sähköisten palvelujen kehittäminen Suomi.fi -sähköisiä palveluja on kehitetty ja Visma Sign –sähköiset lomakkeet on otettu käyttöön	
3. Positiivisen kuntakuva vahvistaminen		Tamoran kanssa toteutettiin Hyvää Elämää Kärkölässä -brändäys	
4. Asumisen kehittäminen		Monipaikkaisen puutarha-asumisen markkinointihanke toteutui. Yhteisöllisen asumisen hanke HVA:n kanssa yhteistyössä.	

5. Kunnan veto- ja pitovoiman lisääminen, muuttoystävällinen kunta

Ilonaiheet

- Vuonna 2022 tunnistettiin luottamushenkilöiden ja henkilöstön kanssa kuntabrändin kehittämisen painopisteet tukemaan asumisen markkinointia.
- Lähialuemarkinointia lisättiin mm. LED-mainostaulukampanjalla sekä some- ja videomarkkinointia kehittämällä.
- Suoramainontaa on kohdennettu erityisesti lapsiperheille ja paluumuuttoa kuntaa harkitseville.
- Kunta kasvatti tunnettuuttaan toteuttamalla tapahtumamarkkinointia esimerkiksi Lahdessa järjestettävien IronMan-tapahtumien yhteydessä ja osallistumalla Lahden kaupunkiseudun yhteismarkkinointiin ja messu-tapahtumiin.

Huolenaiheet

- Korkomarkkinoiden tilanne ja rakennusteollisuuden haasteelliset ajat muodostavat haasteita asuntorakentamiselle.
- Kunnan tonttimyynti ei ole kehittynyt toivotulla tavalla.
- Hallintovalmisteluun on kohdistunut oikaisuvaatimuksia ja valituksia, jotka ovat hidastaneet asumisen markkinoinnin toimenpiteiden toimeenpanoa.

6. Työllisyysasteen nostaminen

Indikaattori	2021	2022	2023
Työttömät, % työvoimasta	11,2	9,2	8,9
Nuorisotyöttömät, % 18-24 –vuotiaasta työvoimasta	15,4	11,0	8,1
Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä	41,2	36,6	30,5
Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta	4,6	3,4	2,7
Vaikeasti työllistyvät, % 15-64-vuotiaista	5,9	4,8	4,1
Kuntakokeilun asiakasmäärä	200	165	185
Työttömien aktivointiaste, %	29,6	36,7	37,9
Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä	61,4	60,8	-
Työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista	7,2	7,2	-
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista	3,4	3,2	-
Tuki- ja liikuntaelinten- sekä sidekudosten sairauksien vuoksityökyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista	1,7	1,7	-
Verenkiertoelinten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista	0,4	0,6	-
Työkyvyttömyysindeksi, ikävakioitu	113,8	-	-

Kärkölä liittyi Lahden alueen työllisyyden kuntakokeiluun. Kunnan työllisyystilanne on kuntakokeilun myötä kehittynyt myönteiseen suuntaan. Työttömyysaste on laskenut 13 %:sta parhaimmillaan alle kahdeksan.

Työllisyystiimi on kyennyt luomaan vaikuttavat toimintamallit ja yhteistyömuodot. Kuntien välinen yhteistyö ja yhteistyö Hyvinvointialueen kanssa on vakiintunut hyvälle tasolle. Kunnan aktivointiaste on kehittynyt esimerkillisesti.

Jatkossakin TE 25 ja KOTO-lain muutokset edellyttävät aktiivista toimintaa työllisyyden ja yritys yhteistyön alueella.

Vastuutaho: kunnanhallitus	Toteuttajat: kansliapäällikkö, työllisyyspalvelut		
Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
1. Aktiivinen työskentely työllisyyden kuntakokeilun asiakasryhmän kanssa	1. Asiakasmäärä, aktivointiaste	<p>Työskentely kohderyhmän kanssa toteutunut vuosina 2022 ja 2023 suunnitellusti ja lain mukaan. Aktivointiaste Kärkölässä Päijät-Hämeen korkein.</p> <p>Asiakasmäärä nousi vuoden 2023 syksyn aikana työttömyyden kasvun myötä.</p>	
2. Työttömien työkyvyn ja työelämävalmiuksien edistäminen (ylläpito) ja osatyökykyisten tuki	2. Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä, työttömyyden pitkittyminen	<p>Kärkölän omavalmentajista 2 on käynyt työkykykoordinaattori-koulutuksen. Heillä on valmiuksia tukea asiakkaita työkykyyn liittyvissä asioissa.</p> <p>Terveystuella yhdessä tehdään yhteistyötä osatyökykyisten prosesseissa.</p> <p>Työttömyyksen pitkittyminen aaltoilee yleisen työttömyyskehityksen mukaan. Vuosina 2022 ja keväällä 2023 työttömyysjaksot lyhenivät, syksyllä 2023 työttömyysjaksot pitenevät jälleen.</p>	
3. Yritysten toimintaedellytysten tukeminen	3. Uusien yritysten ja uusien työpaikkojen määrä	<p>Yrittäjyydestä kiinnostuneille työllisyyspalveluiden asiakkaille on ostettu yrittäjyysvalmennusta uravalmennuksena ja/tai työvoimakoulutuksena. Lisäksi aloittavalle yrittäjälle tukimuotona starttiraha. Aloittavat yrittäjät saavat maksutonta yritysneuvontaa ProAgrian kautta.</p>	

6. Työllisyysasteen nostaminen

Ilonaiheet

- Työllisyyden hoidon tunnusluvut ovat parantuneet joka vuosi vuodesta 2021 lähtien.
- Vuosien varrella rakennettu hyvä verkostoyhteistyö toimi erinomaisesti asiakkaiden tarpeisiin vastaten.
- Kärkölässä oli vuoden 2023 resurssihaasteista huolimatta Päijät-Hämeen korkein työttömien aktivointiaste. Ajoittain Kärkölässä oli jopa koko Hämeen korkein aktivointiaste.

Huolenaiheet

- Syksyllä 2023 työttömyys kasvoi koko valtakunnassa ja niin myös Kärkölässä. Uusia työttömiä työnhakijoita tuli normaalia selvästi enemmän.
- Vuonna 2023 työnhakijoiden saama palvelu notkahti resurssipulan vuoksi. Syksyn 2023 aikana oli suuria haasteita vastata lisääntyneeseen palvelutarpeeseen vajaalla resurssilla.
- Päihde- ja mielenterveyshaasteet vaikuttavat lisääntyneen työnhakijoiden keskuudessa.

7. Yritysten toimintaedellytysten tukeminen

Indikaattori	2021	2022	2023
Yrityskanta (yritysten määrä)	349	355	359
Työpaikkaomavaraisuus, %	90,2	92,1	-
Alueella olevat työpaikat	1580		
Yritystilaisuuksien ja kontaktien määrä/ vuosi		2	2

Kärkölen erityinen vahvuus on korkea työpaikkojen omavaraisuus. Suurin työnantaja Koskisen Oyj listautui menestyksellisesti ja investoi uuteen sahalaitokseen.

Kunnassa pääelinkeinot ovat maa- ja metsätalous, puuteollisuus ja palvelut. Yhteistyö yrittäjäjärjestöjen kanssa on sujuvaa, mutta voisi olla aktiivisempaa.

Palvelurakenteen kehittämiseksi on kontaktoitu aktiivisesti eri tahoja, mutta väestöpohja ei tue uusien palvelujen sijoittumista kuntaan.

Kunta on tukenut yrittäjiä ProAgrian neuvontapalveluilla. Kunta liittyy 2025 alussa osaksi kehitysyhtiö LADECin toimintaa.

Vastuutaho: kunnanhallitus, tekninen toimi

Toteuttajat: pormestari, tekninen johtaja, kehityspäällikkö

Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
1. Paikallisten palvelujen kehityksen tukeminen	1. Palveluyrittäjien määrän ja palvelujen monipuolisuuden kehitys	Paikallisia palveluyrittäjiä on tuettu sekä ProAgrian neuvontapalveluilla että oman työllisyystoimen tuella. Yhteydenottoja on tehty eri tahoihin palvelurakenteen kehittämiseksi. Päivittäistavarakauppa on keskittynyt Hämeenmaan S-Markettiin. Rautakauppa siirtyi RTV:n hallintaan. Pankin säilyminen kunnassa näyttää todennäköiseltä Ylä-Uudenmaan osuuspankin muodostamisen myötä.	
2. Yritysten toiminnan tukeminen	2. Yritysten palveluiden kehittyminen ja pitkäaikaiset yrittäjät	Kunta on järjestänyt neuvontapalvelua yrittäjille. Palvelun on tuottanut ProAgria. Hankerahoituksen osalta kunta järjestää säännönmukaisesti tiedotustilaisuuksia, joissa kerrotaan mahdollisista tukimuodoista eri tyyppisille yrittäjille. Työllisyyden kuntakokeilun myötä yhteydenpito työllistäviin yrittäjiin on tiivistynyt. Pandemian aikana kunta hoiti sujuvasti yrittäjien tukimuotojen käsittelyn ja huomioi tilanteen myös vuokranantajana. Kunta on solminut ilmastosopimuksia vastuullisuuteen pyrkivien yritysten kanssa.	
3. Uusien yritysten houkuttelu	3. Yritysten määrä	Kunta on tapauskohtaisesti ja kohdennetusti lähestynyt potentiaalisia yrityksiä. Palveluyritysten osalta paikallisen kysynnän rajallisuus asettaa haasteita sijoittautumista harkitseville. Kunnan markkinointi tapahtuu ensisijaisesti sosiaalisessa mediassa. Suoriin yhteydenottoihin perustuvaa sijoittautumiseen tähtäävää kampanjaa ei kunta ole toteuttanut.	

Vastuutaho: kunnanhallitus, tekninen toimi	Toteuttajat: pormestari, tekninen johtaja, kehityspäällikkö		
Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
4. Paikallisten palvelujen tukeminen	4. Paikallishankintojen osuus	Tekninen toimi hyödynsi paikallisia toimijoita mm. vesilaitoksen, kiinteistöjen ja ulkoalueiden palvelutuotannossa.	
5. Yritysinfran tukeminen	5. Lupakäsittelyn joustavuus ja nopeus Kaavoituksen joustavuus Liikennratkaisujen kehittämien Asumisen strategian toteutus	<p>Kunnassa aloitti vakituinen rakennustarkastaja keväällä 2022. Kunta on varannut riittävät resurssit lupakäytäntöjen sujuvaan toteutukseen.</p> <p>Kunta on osallistunut Lahden alueen MAL-yhteistyöhön. Maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittäminen on keskeinen teknisen toimen tavoite.</p> <p>Maankäytön kehittämisen tueksi on palkattu kuntaan kaavoittaja. Lisäksi neljän kunnan yhteinen kaavoittaja on aloittanut litin johdolla. Kunnan yleiskaavoitustyö aloitetaan 2024.</p> <p>Kunta on laatinut pyöräilyn ja kävelyn edistämisen suunnitelman ja tiestön osalta yhteistyö ELY:n kanssa on jatkuvaa.</p> <p>Asumisen strategiaa toteuttaa kehityspäällikkö.</p>	
6. Jatkuva vuoropuhelu yritysten kanssa	6. Tilaisuuksien ja kontaktien määrä	Kunta on järjestänyt vuosittain vähintään kaksi yritystilaisuutta, joissa pääpaino on ollut mahdollisen hankerahoituksen tiedottamisessa. Neuvonnan osalta ProAgria on aktiivisesti toiminut yritysten tukena. Työllisyyden kuntakokeilun myötä yhteydenpito työnantajayrityksiin on lisääntynyt. Yrityskontaktien määrää tai laatua ei systemaattisesti seurata.	

7. Yritysten toimintaedellytysten tukeminen

Ilonaiheet

- Uusia yrityksiä sijoittunut Kärkölään.
- Koskisen Oyj kehitys.
- Laajakaistaverkon laajeneminen.
- LADECiin liittyminen.
- Työllisyystoimen kehitys.

Huolenaiheet

- Ostovoiman hiipuminen.
- Päivittäistavarakaupan keskittyminen.
- Palveluostot muista kunnista.

8. Kuntalaisten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen

Indikaattori	2021	2022	2023
EVA-menettelmän käyttömäärä kpl/ toimiala/ kk		1	0
Osallistuvaan budjetointiin osallistuneet ehdotukset			81
Kuntalaiskyselyiden määrä ml. Otakantaa.fi		2	4
Äänestysaktiivisuus kunnallisvaaleissa, %	54,3 (66,0)		
Äänestysaktiivisuus eduskuntavaaleissa, %			63,7 (64,2)
Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa, % 8.-9. lk.	14,5		13,5
Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8.- 9. lk.	23,4		18,6
Lapsiparlamentin valiokunnan kokoukset ja muut tapahtumat/ vuosi			8
Nuorisovaltuuston kokoukset ja tapahtumat/ vuosi		6/7	6/4
Nuorisovaltuuston osallistuminen muihin kokouksiin ml. alueelliset kokoukset (2023)		14	24

Kuntalaisten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia on pyritty aktiivisesti lisäämään luomalla kuntalaisille mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa mm. erilaisten kyselyiden ja järjestettyjen tilaisuuksien kautta.

Tekninen toimi on aktiivisesti osallistanut kuntalaisia erilaisiin suunnitteluprosesseihin Otakantaa.fi-sivuston kautta sekä järjestämällä asukastilaisuuksia ja työpajoja mm. Keskuspuiston suunnitteluun liittyen. Vuonna 2023 toteutettiin Kärkölään osallistuva budjetointi, josta valikoitu teknisen toimen toteutukseen kaksi hanketta: päiväkodin ja senioritoimintakeskuksen pienet perusparannukset. Molemmat hankkeet toteutuvat kokonaisuudessaan. Edellä mainittujen osallistamishankkeiden lisäksi tekninen toimi toteutti pelillisen Crowdsorsa-hankkeen, jossa kuntalaisia osallistettiin hulekaivojen kartoitukseen.

Kärköläläisille lapsiperheille toteutettiin hyvinvointikysely osana lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman päivytystä. Lasten näkemyksiä kuultiin laaja-alaisesti Lapsiystävällinen kunta työn toimintasuunnitelman laatimisen yhteydessä. Lisäksi kunnassa toimii aktiivisesti lasten ja nuorten vaikuttajatoimielimet, lapsiparlamentti ja nuorisovaltuusto, josta on edustaja myös maakunnallisissa kokouksissa.

Kunnassa toimii myös vanhus- ja vammaisneuvosto, jonka toimikausi on 2021–2025. Neuvosto laatii suunnitelman ja toimintakertomuksen, joka annetaan tiedoksi kunnanhallitukselle. Neuvostossa on 10 jäsentä; koostuen eri yhdistyksen nimeämistä toimijoista sekä kunnan edustajasta, joka toimii sihteerinä ja lisäksi kunnanhallituksen edustajasta. Neuvosto kokoontuu n. 6 kertaa vuodessa ja lisäksi tarpeen mukaan. Vanhus- ja vammaisneuvosto ottaa kantaa, antaa lausuntoja ja tekee aloitteita, kulloiseenkin tarpeeseen. Melkein jokaiseen vanhus- ja vammaisneuvoston kuntakohtaiseen kokoukseen on ollut kutsuttuna vierailijoita eri aloilta asiantuntija - ja ajankohtaiskatsauksin. HYTE-tilaisuudet ovat kaksi kertaa vuodessa järjestettävät neuvoston ja kunnan yhteinen tapahtuma kuntalaisille, nämä olivat viime vuonna 4.5. ja 9.11. 2023. Vanhustenviikon tapahtuma järjestäjänä vanhus- ja vammaisneuvosto on aktiivisena mukana sekä muissakin tapahtumissa tarpeen mukaan. Vanhus- ja vammaisneuvostolla on edustaja Kärkölään kunnan liikenneturvallisuus työryhmässä. Kärkölään vanhus- ja vammaisneuvostolla on edustaja myös Päijät-Hämeen hyvinvointialueen vanhus- ja vammaisneuvostossa. Yksi tavoite on näin parantaa tiedonkulkua puolin ja toisin.

Vastuutaho: kaikki toimialat	Toteuttajat: toimialajohtajat		
Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
1. Päätösten ennakkovaikutusten arvioinnin kehittäminen	1. EVA-menetelmän käyttömäärä kehitys, kpl / toimiala / kk	Päätösten ennakkovaikutusten arviointia on toteutettu etenkin isommissa päätöksissä.	
2. Osallistuvan budjetoinnin kehittäminen	2. Osallistuvaan budjetointiin osallistuneiden ehdotusten määrä	Osallistuvan budjetoinnin äänestys toteutettiin huhtikuussa 2023 sähköisesti Otakantaa.fi-palvelussa ja paperilomakkeilla Kärkölän kirjastossa. Yhteensä hyväksyttävä ääniä annettiin 81 kappaletta. Toteutukseen etenivät seuraavat ehdotukset: Päiväkodin piha-alueen kehittäminen käyttäjien toiveiden perusteella. Senioritalo Raidan tilojen kehittäminen monipuolisempaan käyttöön näyttely- ja kokoontumistilana. Uusi laiturijärjestelmä rantahiekkaa Oriharon uimarannalle.	
3. Lapsiparlamentin valiokunnan ja nuorisovaltuuston toiminnan edelleen kehittäminen	3. Toimielinten ohjeistusten uudistaminen ja tilaisuuksien määrä	Lapsiparlamentin sekä nuorisovaltuuston toimintaa on kehitetty (säännölliset kokoukset, nuorisovaltuustolla kolme paikkaa läsnäolo- ja puheoikeuksin kunnanvaltuustokokouksissa, Kärkölällä edustaja alueellisessa nuorisovaltuustossa).	
4. Kuntalaisten kannustaminen äänestämiseen vaaleissa	4. Äänestysaktiivisuus (%)	Kuntalaisia on kannustettu äänestämään vaaleissa ajankohtaisella tiedottamisella ja ennakkoäänestyksen aukioloaikoja pidentämällä Eduskuntavaalien 2023 äänestysprosentti oli 65,5 %.	

8. Kuntalaisten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen

Ilonaiheet

- Osallistuvan budjetoinnin osana vuonna 2023 järjestettiin avoin kuntalaisraati ja toimintatapaa päätettiin jatkaa hyvien kokemusten innoittamana.
- Ota kantaa.fi –palvelussa kuntalaiset ovat osallistuneet kehittämiseen ja ohjanneet asumisen ja liikuntapalvelujen painopisteitä.

Huolenaiheet

- Kunnan verkkosivujen kautta tulleiden aloitteiden määrä on vähentynyt.

9. Yhdistysyhteistyön vahvistaminen

Indikaattori	2022	2023
Yhdistysten määrä (rekisteröidyt)		93
Yhdistysiltojen määrä/ vuosi	4	4
Yhdistysiltoihin osallistuneet yhdistykset, keskiarvo	9	11
Yhdistysavustusten määrä talousarviossa, €	21 000	21 000
Yhdistysten toimintaan osoitetut maksuttomat tilat, kpl	4	4

Yhdistysyhteistyötä on onnistuttu kuluneen kahden vuoden aikana vahvistamaan järjestämällä säännöllisesti yhdistysiltoja erilaisilla teemoilla ja tiedottamalla yhdistystoimijoita ajankohtaisista asioista. Tilaisuuksiin on kutsuttu mukaan myös muita yhdistystoiminnan parissa työskenteleviä asiantuntijoita kertomaan ajankohtaisista yhdistystoimintaan liittyvistä asioista ja toiminnan kehittämisestä. Vuodesta 2022 alkaen myös kulttuuritoimijat on kutsuttu mukaan yhdistysiltoihin yhteistyön tiivistämiseksi eri toimijoiden välillä. Yhdistysiltoihin osallistuneiden yhdistysten määrä on kasvanut vuosittain.

Yhdistysten toimintaedellytyksiä on pyritty tukemaan mm. yhdistysavustusten muodossa sekä mahdollistamalla tiloja yhdistysten käyttöön olemassa olevien resurssien puitteissa. Lisäksi yhdistyksille on tarjottu tukea näkyvyyden lisäämiseen opastamalla heitä mm. kunnan tapahtumakalenterin käytössä ja Lähellä.fi alustan käyttöönotossa sekä tarjoamalla tukea yhdistysesittelyjen tekemiseen ja toiminnan kehittämiseen. Hyvinvointikoordinaattori ja kunnan viestintä ovat myös jalkautuneet yhdistysten tapahtumiin markkinoiden samalla olevia toimintoja.

Oman haasteensa yhdistystoiminnan jatkuvuudelle asettaa aktiivisten yhdistystoimijoiden väheneminen ja olemassa olevien toimijoiden ikääntyminen erityisesti senioriyhdistyksissä.

Vastuutaho: sivistys- ja hyvinvointilautakunta	Toteuttajat: sivistysjohtaja, palveluohjaaja		
Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
1. Säännöllisten yhdistysiltojen järjestäminen	1. Yhdistysiltojen- ja osallistuneiden yhdistysten määrä	Yhdistysiltoja on toteutettu säännöllisesti vuoden 2022 aikana, yhteensä 4 iltaa, vaihtelevilla teemoilla. Vuodesta 2022 alkaen myös kulttuuritoimijat on kutsuttu mukaan yhdistysiltoihin. Osallistujamäärät ovat lisääntyneet seurantajakson aikana.	
2. Tiedottaminen, yhteydenpito	2. Toteutunut viestintä ja yhteistyö	Yhdistys- ja järjestö-toimijoille on viestitty ajankohtaisista asioista sähköpostitse sekä kunnan nettisivujen kautta. Yhdistysilloissa on ollut eri teemoja ja asiantuntijavierailuja yhdistysten toimintaa tukemaan.	
3. Yhdistysavustusten jatkuvuuden turvaaminen	3. Talousarviovalmistelussa on varattu määräraha yhdistysavustuksiin	Yhdistysavustuksia on myönnetty vuosittain entiseen tapaan.	
4. Maksuttomien toimitilojen mahdollistaminen	4. Yhdistysten toimintaan on osoitettu maksuttomia tiloja	Kunta on osoittanut yhdistyksille maksuttomia kokoontumistiloja olemassa olevien resurssien puitteissa. Urheiluseurat ovat voineet varata sisäliikuntatiloja maksutta alle 18 – vuotiaalle suunnattuun toimintaan.	
5. Yhdistysten tiedottamisen tukeminen	5. Toteutuneet yhteistyömuodot	Yhdistysten tiedot on päivitetty kunnan nettisivuille keväällä 2022. Yhdistyksille on tarjottu tukea yhdistysesittelyjen tekemiselle. Yhdistyksille on esitelty kunnan tapahtumakalenteria ja sen käyttöä yhdistysilloissa sekä Lähellä.fi-alustan käyttöä ja käyttöönottoa.	

9. Yhdistysyhteistyön vahvistaminen

Ilonaiheet

- Yhdistysten ja kunnan välisen yhteistyön vahvistuminen.
- Yhdistysiltoihin osallistuneiden yhdistysten määrän lisääntyminen.
- Yhdistysten toimintaedellytysten tukeminen olemassa olevilla resursseilla.
- Yhteistyö alueen muiden asiantuntijoiden kanssa yhdistystoiminnan kehittämiseksi.
- Vuosittain jaettavien yhdistysavustusten euromäärä on vakiintunut.

Huolenaiheet

- Aktiivisten yhdistystoimijoiden väheneminen.
- Yhteisöllisen toimintakulttuurin muutos.
- Eri yhdistysten välinen yhteistyö.
- Yhdistysten toiminnan näkyväksi tekeminen.

10. Yhteisöllisyyden vahvistaminen

Indikaattori	2022	2023
Vuoden aikana järjestettyihin kulttuuritapahtumiin osallistuneiden määrä	n. 1650	n. 2300
Liikuntapalveluihin osallistuneiden henkilöiden osallistumiskerrat	18806	23410
Nuorisopalveluihin osallistuneiden henkilöiden osallistumiskerrat	5857	6259

Kasvatus-, opetus-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluilla parannetaan kuntalaisten hyvinvointia, ihmisten elämänlaatua, rakennetaan yhteisöllisyyttä ja edistetään myönteistä sosiaalista ilmapiiriä. Jokainen meistä kaipaa kokemusta kuulumisesta joukkoon, olla osana yhteisöä. Lisäksi on tarpeellista saada kokemus siitä, että omalla panoksella on merkitystä muillekin. Yhteisöllisyyttä vahvistetaan parhaiten jollakin mukavalla yhteisellä tekemisellä.

Kasvatus- ja opetuspalvelut edistävät palvelujensa piirissä olevien lasten ja nuorten kokemusta yhteisöllisyydestä arjen toiminnoissaan. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut edistävät yhteisöllisyyden kokemusta kuntalaisille vapaa-aikana toteutettavien palvelujen ja toimintojen avulla.

Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
1. Yhteisöllisyyttä edistävän positiivisen kehityskierteen synnyttäminen	1. Vuoden aikana toteutuneet toiminnot ja positiivinen viestintä	Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelujen tarjontaa on monipuolistettu ja positiivista viestintää tehostettu.	
2. Tapahtumien järjestäminen	2. Järjestetyt tapahtumat ja niiden osallistujamäärä	Kunnan järjestämisvastuulla olevien tapahtumien järjestäminen vuosittain: Kärkölä-päivä järjestetty Huovilassa Perinnepäivä järjestetty Huovilassa Valon ja musiikin –ilta järjestetty Huovilassa Lisäksi vuodesta 2023 alkaen Kärkölässä on järjestetty ohjelmaa erityisesti lapsiperheille lasten oikeuksien viikolla.	

10. Yhteisöllisyyden vahvistaminen

Ilonaiheet

- Kuntalaisille järjestettyihin vapaa-ajantapahtumiin osallistuneiden henkilöiden määrä on kasvanut korona-ajan jälkeen.

Huolenaiheet

- Kuntalaisille vapaa-ajantapahtumia järjestävien henkilöiden ja tahojen määrän vähentyminen vuosikymmenen aikana.

11. Terveellisten elintapojen- ja mielenhyvinvoinnin edistäminen ja päihdehaittojen ennaltaehkäiseminen

Indikaattori	2021	2022	2023
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4.-5. lk.	77,6		80,0
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8.-9. lk.	58,5		65,3
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 4.-5. lk.	21,1		18,8
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8.-9. lk.	31,9		35,1
Ei syö aamupalaa joka arkipäivä, % 4.-5.lk.	36,5		39,7
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8.-9.lk.	33,3		31,5
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4.-5. lk.	48,1		42,3
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8.-9. lk.	22,2		17,3
MOVE!-mittaus, % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky		48,6	60,5
MOVE!-mittaus, % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky		54,5	30,8
Ylipaino, % 8.-9. lk.	31,0		17,0
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % 8.-9.lk.	43,7		43,6
Terveysliikunta: käyntikerrat	1080	2717	2905
Liikuntaneuvonta: asiakasmäärät	10	14	8

Tarkasteltaessa karköläläisten elintapoja sekä mielenhyvinvointiin ja päihteiden käyttöön liittyviä tilastoja erityisesti lasten ja nuorten osalta, hyvinvoinnin voidaan todeta monelta osin kehittyneen positiiviseen suuntaan kuluneella seurantajaksolla. Tätä todentavat mm. seuraavat, oheisten indikaattoritietojen pohjalta tehdyt havainnot:

- Lapset ja nuoret ovat keskimäärin tyytyväisempiä elämäänsä kuin aikaisemmin.
- Move!-mittausten perusteella 8. luokkalaisten fyysinen toimintakyky on jonkin verran parantunut
- Ylipainoisten osuus 8.-9. luokkalaisten keskuudessa on pienentynyt.
- Lasten ja nuorten kokemus yksinäisyydestä on jonkin verran vähentynyt.
- Raittiiden määrä on lisääntynyt merkittävästi 8.-9. luokkalaisten keskuudessa. Samanaikaisesti myös päihteiden riskikäyttö ja kokeilut ovat vähentyneet.

Tarkastelussa on noussut esille myös useita yhteisesti jaettuja huolenaiheita. Näitä todentavat mm. seuraavat, oheisten indikaattoritietojen pohjalta tehdyt havainnot:

- Keskimäärin kolmasosa 8.-9. luokkalaisten ja viidesosa 4.-5. luokkalaisten kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi.
- 4.-5. luokkalaisten 40 % ei syö aamupalaa joka arkipäivä.
- 8.-9. luokkalaisten keskimäärin joka kolmas ei syö koululounasta päivittäin.
- 4.-5. luokkalaisten keskimäärin 40 % ja 8.-9. luokkalaisten vajaa 20 % liikkuu vähintään tunnin päivässä.
- MOVE! – mittauksen perusteella 5. luokan oppilaista peräti 60 %:lla on heikko fyysinen toimintakyky.
- 8.-9. luokkalaisten lähes puolet nukkuu arkisin alle 8 tuntia.
- 4.-5. luokkalaisten keskimäärin neljäsosalla on ollut mielialaan liittyviä ongelmia ja 8.-9. luokkalaisten kolmasosalla vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu.
- 4.-5. luokkalaisten lähes puolet on yrittänyt usein viettää aikaa vähemmän netissä, mutta ei ole onnistunut.
- Tupakkatuotteiden/ sähkösavukkeiden käyttö on lisääntynyt 4.-5. luokkalaisten keskuudessa.

11. Terveellisten elintapojen- ja mielenhyvinvoinnin edistäminen ja päihdehaittojen ennaltaehkäiseminen

Indikaattori	2021	2022	2023
Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, % 4.-5. lk.	3,9		2,9
Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 8.-9. lk.	22,2		17,0
Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, % 4.-5. lk.	28,9		26,1
Vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu, % 8.-9- lk.	26,4		31,5
Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 0 - 17-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä	16,5	10,3	
Tupakoi päivittäin, % 8.-9. lk.	21,7		-
Nuuskaa päivittäin, % 8.-9. lk.	7,0		-
Käyttänyt tupakkatuotetta/ sähkösavuketta väh. kerran, % 4.-5. lk.	5,2		10,0
Raittius, 8.-9.lk.	41,1		69,8
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8.-9. lk.	17,1		13,2
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % 8.-9. lk.	21,1		13,5
Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa	8,0	7,1	
Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidetut potilaat / 1 000 asukasta	4,0	4,3	
Yrittänyt usein viettää vähemmän aikaa netissä, mutta ei ole onnistunut, % 4.-5. lk.	42,7		47,1

Terveellisiä elintapoja on pyritty edistämään erityisesti ruokakasvatuksen keinoin sekä tarjoamalla terveystoimintaa ja ravitsemusohjausta- ja neuvontaa osana liikunta-neuvontaa ja arjen toimintoja kasvatus- ohjaus- ja opetuspalveluissa mukaan lukien nuoris- ja senioripalvelut sekä vahvistamalla ammattilaisten osaamista tukea terveyttä edistävää ravitsemusta.

Terveellisiä elintapoja ja mielenhyvinvointia on pyritty edistämään ja päihdehaittoja ehkäisemään myös viestimällä monipuolisesti mm. terveyttä edistävästä ravitsemuksesta ja liikunnan merkityksestä hyvinvoinnille, mielenterveyden edistämisestä ja mielenterveys-ongelmien ehkäisystä sekä päihdehaittoista ja niiden ehkäisemisestä erilaisissa medioissa ja teemaviestinnässä sekä erityisesti perusopetusikäisille suunnatuissa tilaisuuksissa ja tapahtumissa sekä ammattilaisten verkostoissa ja osana perustyötä ja arjen kohtaamisia. Käytössä on myös useita vaikuttavia menetelmiä lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi niin varhaiskasvatuksessa kuin koulussa. Päihteidenkäyttöön puuttumisen malli on jalkautettu perusopetukseen osana ammattilaisten verkostoja.

Lisäksi yksinäisyyttä ja siihen liittyvää turvattomuutta on pyritty monin tavoin ehkäisemään eri ikäryhmien parissa mm. tiedottamalla olemassa olevista palveluista ja toiminnoista, järjestämällä erilaisia ryhmämuotoisia toimintoja ja kohtaamispaikkatoimintaa (esim. arki sujuvaksi –ryhmä, ukrainalaisten kielikahvila, senioriohjauksen toimeliaisuusshetket, avoin talotoiminta, lapsiperheiden kohtaamispaikkatoiminnat), tarjoamalla matalan kynnyksen tukea ja ohjausta perheohjauksessa, nuorisopalveluissa ja senioriohjauksessa sekä alakouluikäisten Lions Quest-tuntien avulla.

Myös ammattilaisten mahdollisuuksia vahvistaa osaamistaan mielenterveydestä sekä päihteidenkäytöstä ja digi- ja rahapelaamisesta puhumiseen, riskien puheeksiottoon ja apuun ohjaamiseen sekä läheisten huomioimiseen on lisätty järjestämällä kohdennettua koulutusta sekä tarjoamalla erilaisia koulutautumismahdollisuuksia.

Vastuutaho: kaikki toimialat	Toteuttajat: jokainen oman toimintansa osalta		
Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
<p>1. Ravitsemusterveyden edistäminen; vahvistetaan lasten, nuorten ja aikuisten, tasapainoisen ja myönteisen ruoka- ja kehosuhteen rakentumista ja syömisen taitoa.</p> <p>Terveelliset ruokatottumukset alkaen varhaiskasvatuksesta</p>	<p>1. Päijät-Hämeen ravitsemusverkostoihin osallistuminen.</p> <p>Tuetaan ammattilaisten ravitsemusosaamista koulutusten avulla.</p> <p>Tehdään ruokakasvatusta yhdessä vanhempien kanssa.</p>	<p>Ruokapalveluissa on toteutettu ruuan kasvispainotteisuutta varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa sekä henkilöstöravintolassa, esim. tarjoamalla kasvisruokaa toisena pääruokavaihtoehtona ja viikoittaisena kasvisruokapäivänä, ja tarjoamalla salaattit erillisinä komponentteina varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksessa toteutetaan osallistavaa ruokakasvatusta ja opetusta mm. Neuvokas perhe-ruokakasvatus ja Sapere- aistilähtöinen ruokakasvatus materiaalien avulla. Perusopetuksessa toteutetaan osallistavaa ruokakasvatusta ja opetusta mm. Maistuva koulu –ruokakasvatusmateriaalien avulla. Oppilaille on hankittu Happy or Not- palautekanava, joka antaa mahdollisuuden vaikuttaa kouluruokaan. Koululounaan ja välipalojen järjestämisessä noudatetaan kouluruokailusuositusta. On osallistuttu Päijät-Hämeen ruokapalvelupäälliköiden verkostoon ja tehty siellä yhteistyötä. Lisäksi Kärkölän kunta on osallistunut maakunnalliseen ravitsemusterveyystyöhön. Kuntaan on perustettu oma ruokakasvatustyöryhmä ja oppilaista muodostuva kouluruokaryhmä ja siten saatu lisättyä ammattilaisille ja kuntalaisille tietoa ravitsemussuosituksista. Lisäksi on lisätty vanhempien tietoisuutta ruokakasvatuksesta ja lasten ja nuorten ruokailutottumuksista kouluterveyskyselyn tietoihin pohjaten.</p>	
<p>2. Ammattilaisten osaamisen vahvistaminen</p>	<p>2. Toteutuneet toimenpiteet, koulutukset yms.</p>	<p>Kasvatus- ja opetusalan henkilöstölle on järjestetty kohdennettua puheeksiottokoulutusta. Sen lisäksi osa henkilöstöstä on osallistunut EHYT ry:n järjestämiin puheeksiottokoulutuksiin. Kärkölän kunta on ollut mukana seudullisessa Yhdessä mielessä – hankkeessa, jonka tiimoilta henkilöstölle tarjottiin kouluttautumismahdollisuuksia mielenterveysasioihin liittyen. Osa henkilöstöstä on suorittanut Mielenterveyden ensiapu 2 koulutuksen. Henkilöstölle on välitetty laaja-alaisesti tietoa erilaisista maksuttomista kouluttautumismahdollisuuksista. Tehdyistä toimenpiteistä huolimatta vain pieni osa henkilöstöstä on käynyt koulutuksia johtuen resurssien puutteesta.</p>	

Vastuutaho: kaikki toimialat	Toteuttajat: jokainen oman toimintansa osalta		
Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
3. Varhainen puuttuminen ja puheeksi otto	3. Tehdyt toimenpiteet ja niiden määrä	Varhainen puuttuminen ja puheeksi ottaminen on osa toimintakulttuuria. Henkilöstöä on koulutettu puheeksi ottamisen tiimoilta järjestämällä kunnan työntekijöille kohdennettu koulutus sekä hyödyntämällä EHYT ry:n koulutuksia.	
4. Terveysliikunnan monipuolistaminen	4. Toteutuneet toiminnot, asiakas- ja kävijämäärät	Terveysliikuntaa on monipuolistettu laajentamalla erilaisten liikuntaryhmien tarjontaa eri kohderyhmille sekä pyrkimällä varmistamaan palveluiden saavutettavuus mainonnan ja markkinoinnin keinoin.	
5. Liikuntaneuvonnan saavutettavuuden parantaminen	5. Toteutuneet toiminnot, asiakas- ja kävijämäärät	Hyvinvointialueen perinteisen ohjausmekanismin lisäksi kunnan työntekijöillä on ollut mahdollista päästä liikuntaneuvonnan piiriin itseohjautuvasti. Liikuntaneuvonnan tunnettavuutta ja saavutettavuutta on pyritty parantamaan jatkuvan viestinnän keinoin sekä markkinoimalla palvelua eri kohderyhmille yksilötapaamisissa.	
6. Harrastus- ja vapaa-ajanvietto mahdollisuuksien lisääminen	6. Tehdyt toimenpiteet ja niiden määrä, osallistujamäärät	Kunta on toimenpiteillään lisännyt ja ylläpitänyt perheiden vapaa-ajanvietto- ja harrastusmahdollisuuksia kiinteistöjen sekä ulko-alueiden osalta uuden liikuntahallisen käyttöönoton myötä sekä mahdollistamalla tilojen varaamisen yksityiseen käyttöön. Kunta on edistänyt lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveyttä antamalla liikuntatilat käyttöön maksutta alle 18-vuotialle kohdennetun ryhmäliikunnan järjestämistä varten. Lisäksi on monipuolistettu liikuntaryhmiä ja harrastamisen Suomen mallin sekä nuorisopalveluiden tarjontaa. Vuoden 2023 aikana valmistui lisäksi monitoimikaukalo vapaa-ajanviettomahdollisuuksia tukemaan.	
7. Viestinnän tehostaminen; tiedottaminen, kampanjat jne.	7. Tehdyt toimenpiteet ja niiden toteuma/ määrä	Aktiivinen viestintä kunnan eri viestintävälineissä ehkäisevän työn tiimoilta eri kampanjoiden yhteydessä liittyen mielenterveyteen, päihteiden käyttöön ja lähisuhdeturvallisuuteen. Tiedottaminen eri palveluiden tuottajien tarjonnasta.	

11. Terveellisten elintapojen- ja mielenhyvinvoinnin edistäminen ja päihdehaittojen ennaltaehkäiseminen

Ilonaiheet

- Kunnassa tehty ehkäisevän työn toimenpiteet ja monipuolinen ruokakasvatus varhaiskasvatuksesta alkaen.
- Lasten ja nuorten tyytyväisyys elämään on lisääntynyt.
- Ylipainoisten osuus 8.-9. -luokkalaista on pienentynyt.
- Lasten ja nuorten kokema yksinäisyys on vähentynyt.
- Raittiiden määrä on lisääntynyt merkittävästi 8.-9. luokkalaisten keskuudessa.
- Päihteiden riskikäyttö ja kokeilut ovat vähentyneet 8.-9. luokkalaisten keskuudessa.

Huolenaiheet

- Lasten ja nuorten kokemus omasta terveydentilastaan.
- Lasten ja nuorten ruokailutottumukset.
- Lasten ja nuorten vähäinen liikkuminen mukaan lukien viidesluokkalaisten heikko fyysinen toimintakyky.
- Osa nuorista nukkuu arkisin liian vähän.
- Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin haasteet sekä kärkeäikäisten kasvanut itsemurhakuolleisuus (PYLL-indeksi).
- Alakouluikäisten netin käyttö ja riippuvuus netin käytöstä.
- Alakouluikäisten lisääntynyt tupakkatuotteiden/sähkösavukkeiden käyttö.

12. Kansalaistaitojen vahvistaminen

Vastuutaho: kunnanhallitus		Toteuttajat: jokainen omien tehtäviensä osalta	
Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
1. Yksilön omaehtoisten toimintavalmiuksien tukeminen; Kuntalaisten digitaitojen vahvistaminen Asiointipalvelutoiminnan kehittäminen Tiedottaminen ja koulutus Ajantasaisen tiedon saatavuus eri kanavissa Ohjaus- ja palvelupolkujen näkyväksi tekeminen	1. Toteutuneet toimenpiteet ja niiden määrä, saatu palaute ja kävijämäärät, vaikuttavuuden laadullinen arviointi Osallistuminen digitukiviikolle Asiointipalvelun palaute Tiedotteiden ja koulutusten määrä Viestintäkanavien kävijäseuranta Opasvideot some-kanaviin Palvelupolut ovat kuvattuna kunnan verkkosivuilla	Vuoden 2023 syksystä alkaen kaikille kuntalaisille avoin digituki senioritalo Raidassa kerran viikossa. Asiakailta saatu palaute on ohjannut palveluntuotantoa. Lisäksi häiriöviestintää on kehitetty. Tiedotteet on tuotettu suunnitelman mukaisessa aikataulussa ja laajuudessa. Tiedotteiden lisäksi on blogikirjoitusten määrää on lisätty. Vieraskieliset kuntalaiset ovat osallistuneet toimijoina kunnassa järjestettyyn tapahtumaan (Valon ja musiikin ilta) ja seurakunnan tapahtumiin. Kunnassa käynnisteltiin 2023 ystävöimintaa. Kielikylypykahvila toimi syksyn 2023 aikana 6 kertaa, jossa kävi noin 3 – 8 vieraskielistä/kerta. Yksilön omaehtoisia toimintavalmiuksia on pyritty edistämään neuvonnan, ohjauksen ja tiedottamisen keinoin osana kasvatus-, opetus- ja nuorisopalveluja mm. tiedottamalla saatavilla olevista palveluista ja toiminnoista sekä tarjoamalla tukea ja ohjausta asioiden hoitamiseen ja erilaisten sähköisten palveluiden käyttämiseen. Alkuvuodesta 2024 julkaistaan kunnan kotisivuilla palvelukartta- ja manuaali lapsiperheiden palveluista. Vuosien 2024-2025 aikana tavoitteena on kuvata kunnan kotisivuille myös ehkäisevän työn palvelupolut.	

12. Kansalaistaitojen vahvistaminen

Ilonaiheet

- Ukrainalaisten rekrykoulutus Koskisen Oy:llä tuli päätökseen vuonna 2023 ja kaikki 9 osallistujaa saivat vakituisen työpaikan. Rekrykoulutukseen sisältyi kielikoulutusta ammatillisten osioiden lisäksi.
- Iso osa tilapäisen suojelun perusteella kuntaan tulleista ukrainalaisista jäi kuntaan ja haki kuntapaikkaa. Suurin osa jääneistä on perheitä.
- Ukrainalaiset koululaiset ovat integroituneet hyvin Kärkölän koulu yhteisöön.
- Kunnalla on ollut hyvä resurssi tukea vieraskielisiä kuntalaisia yhteiskunnassa toimimiseen. Tätä tukea on myös runsaasti hyödynnetty.
- Lapsiperheiden palveluiden näkyväksi tekeminen.

Huolenaiheet

- Tiedottamisen ja viestinnän haasteet palveluiden, tapahtumien ja toimintojen näkyväksi tekemisessä. Miten onnistua tiedottamisessa niin, että se tavoittaisi kulloisenkin kohderyhmän?

13. Erityisryhmien osallistumismahdollisuuksien lisääminen

Indikaattori	2022	2023
Toteutettujen toimenpiteiden/ käyttöönottettujen etuuksien määrä/ vuosi	-	-
Kunnan tilojen esteettömyyskartoitukset	3	0

Kunnan järjestämisvastuulla olevien palvelujen ja tapahtumien järjestämisessä sekä tilojen osalta on otettu huomioon erityisryhmien tarpeet. Lisäksi selvitetään mahdollisuuksia tarjota erityistyhmille maksuttomia palveluita kunnan hyvinvointia- ja terveyttä edistävässä toiminnossa.

Kunnan käytössä olevat tilat täyttävät esteettömyyden perustason vaatimukset. Vuoden 2023 aikana koulun ja kirjaston sisäänkäynnin esteettömyyttä parannettiin saadun palautteen mukaisesti.

Monitoimikaukalon suunnittelussa huomioitiin esteettömyyden perustason vaatimukset siten, että monitoimikaukalo on myös erityisryhmien saavutettavissa.

Vastuutaho: sivistys- ja hyvinvointilautakunta, tekninen lautakunta

Toteuttajat: Sivistysjohtaja, tapahtumien järjestäjät

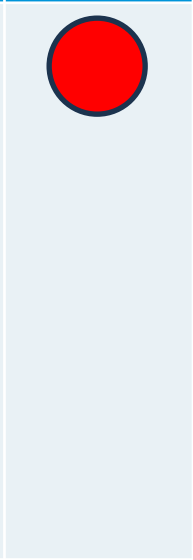
Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
--------------	----------	---------	---------

1. Erityisryhmien etuuksien tarkastaminen ja saattaminen oikealle tasolle

1. Toteutuneet toimenpiteet ja käyttöön otetut etuudet

Selvitetään mahdolliset kohderyhmät ja heidän tarpeet.

Selvitetään mahdollisuuksia tarjota erityistyhmillä maksuttomia palveluita kunnan hyvinvointia- ja terveyttä edistävässä toiminnossa.

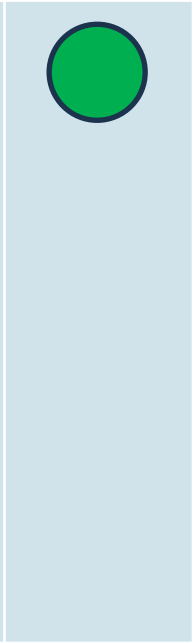
2. Esteettömyyden huomioiminen kunnan tiloissa ja tapahtumissa

2. Kunnan tiloissa tehdään esteettömyyskartoitukset

Kunnan järjestämisvastuulla olevien palvelujen ja tapahtumien järjestämisessä sekä tilojen osalta on otettu huomioon erityisryhmien tarpeet.

Kunnan käytössä olevat tilat täyttävät esteettömyyden perustason vaatimukset.

Monitoimikaukalon suunnittelussa huomioitiin esteettömyyden perustason vaatimukset siten, että monitoimikaukalo on myös erityisryhmien saavutettavissa.

13. Erityisryhmien osallistumismahdollisuuksien lisääminen

Ilonaiheet

- Kunnan käytössä olevat tilat täyttävät esteettömyyden perustason vaatimukset. Vuoden 2023 aikana koulun ja kirjaston sisäänkäynnin esteettömyyttä parannettiin saadun palautteen mukaisesti.
- Monitoimikaukalon suunnittelussa huomioitiin esteettömyyden perustason vaatimukset siten, että monitoimikaukalo on myös erityisryhmien saavutettavissa.
- Kunnan järjestämisvastuulla olevien palvelujen ja tapahtumien järjestämisessä sekä tilojen osalta on otettu huomioon erityisryhmien tarpeet.

Huolenaiheet

- Erityisryhmien etuuksien tarkastaminen ja määrittely.

14 .Kulttuurihyvinvoinnin kehittäminen

Indikaattori	2022	2023
Kulttuuritarjonnan määrä, varhaiskasvatus/ vuosi	2	2
Kulttuuritarjonnan määrä, perusopetus/ vuosi	2	2
Liikuntahallin asiakas- ja kävijämäärät	n. 9200	n. 9660
Liikuntahallin toteutuneet toiminnot	32	35
Kirjasto, lainausten määrä	33627	37832
Kirjasto, kävijöiden määrä	8643	12909
Kulttuuritapahtumat/ osallistujamäärät	n.1650	n. 2300
Kunnan järjestämän kulttuuritarjonnan laajentuminen edellisestä vuodesta	3	3

Huovila- ja kulttuuritoimikunnat ovat edistäneet kulttuuritarjonnan laajentamista kunnan järjestämisvastuulla olevien kulttuuritapahtumien sisältöjä kehittämällä.

Kulttuuritoimikunnan toimesta kuntaan on laadittu kulttuuristrategia, jota täydentävät Lasten kulttuurikeskus Efektin toiminta ja maakunnallinen Kulttuurinsuunta 2030-hanke.

Kirjaston lainausten määrä on kasvanut vuonna 2023 12,5 % ja kävijöiden määrä 49 % verrattuna vuoteen 2022.

Liikuntahallin käyttöaste on korkea.

Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
1. Varhaiskasvatuksesta lähtien erilaisiin kulttuurimuotoihin tutustuminen	1. Kirjasto ja elokuvakäyntien ym. määrä	On edistetty kirjastovierailujen toteutumista. Lastenkulttuurikeskus Efektin kautta tuotettu laajasisältöisiä kulttuuriesityksiä. Huovila- ja kulttuuritoimikunnat ovat toimillaan edistäneet kuntalaisten kulttuurihyvinvointia. Kunta osallistuu P-H:n kulttuurin suunta 2030 -hankkeeseen.	
2. Liikuntahallin käyttöasteen maksimoiminen	2. Asiakas- ja kävijämäärät, toteutuneet toiminnot	Liikuntahallin käyttöastetta on edistetty tarjoamalla tilat maksutta alle 18- vuotiaille suunnattuun ryhmäliikuntatoimintaan. Otettu käyttöön sähköinen varauskalenteri.	
3. Uuden kirjastotilan käyttöönotto ja kirjaston toiminnan edelleen kehittäminen	3. Kirjastotilat on otettu käyttöön ja toimintaa on monipuolistettu, kävijämäärät	Kirjaston laajennettujen aukioloaikojen käyttöä jatkettu vuonna 2022. Ilta-ajat lisääntyivät puolella. Uusi kirjastokiinteistö otettiin käyttöön 1.8.2022 osana uutta koulu-kirjastokiinteistöä. Kirjaston toimintaympäristön kehittäminen jatkuu kuntalaisilta tulleisiin kehittämissuunnitelmiin pohjaten.	

Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
4. Kaikkia ikäryhmiä koskevan kulttuurisuunnitelman laatiminen	4. Suunnitelma on laadittu ja sinne on määritelty vastuut	Kulttuuritoimikunnan toimesta kuntaan on laadittu kulttuuristrategia. Kunnan kulttuurisuunnitelmaa täydennetään P-H:n kulttuurin suunta 2030 -hankkeen sisältöjen ja tavoitteiden mukaisesti.	
5. Kulttuuritarjonnan laajentaminen	5. Kunnan ja muiden kulttuuritoimijoiden yhteistyössä järjestämät tapahtumat, kävijämäärät	Kunta on osaltaan edistänyt kulttuuritarjonnan laajentamista toimimalla järjestämisvastuullisena sivistys- ja hyvinvointilautakunnan päättämien kulttuuritapahtumien osalta sekä toimimalla yhteistyötahona useiden muiden kunnan alueella järjestettyjen kulttuuritapahtumien osalta. Lisäksi kunta on edistänyt kulttuuritarjonnan laajenemista tukemalla yleishyödyllisiä yhdistyksiä toiminta-, tila- ja tapahtuma-avustuksilla. Kulttuuritarjontaa on laajennettu vuonna 2023 lapsiperheiden osalta lasten oikeuksien viikon tapahtumalla osana Lapsiystävällinen kunta työtä.	

14. Kulttuurihyvinvoinnin kehittäminen

Ilonaiheet

- Kulttuuritoimikunnan toimesta kuntaan on laadittu kulttuuristrategia.
- Huovila - ja kulttuuritoimikunnan ovat edistäneet kulttuuritarjonnan laajentamista kunnan järjestämisvastuulla olevien kulttuuritapahtumien sisältöjä kehittämällä.
- Kirjaston lainaus- ja kävijämäärät ovat kasvaneet merkittävästi vuonna 2023 vuoteen 2022 verrattuna.
- Kulttuuritarjonnan laajentaminen lapsiperheille.

Huolenaiheet

- Kulttuuritarjontaa tuottavien tahojen henkilöstöressurit kuntatalouden haasteiden vaikutuksesta.

15. Hyvät arkiympäristöt ja arjen turvallisuuden edistäminen (tekninen – ja ympäristötoimi)

Indikaattori	2021	2022	2023
Tapaturmailmoitusten määrä	12	62	60
Sisäilmakyselyiden määrä			2
Työsuojeluilmoitusten määrä	6	18	24
Esteettömyyskartoituksen kunnan kiinteistöihin		3	0
Katselmuskierrokset, määrä		n. 35	n. 76
Tiedotteiden määrä (ympäristöasiat/ kierrätys)	n. 6	n. 9	n. 8

Tekninen- ja ympäristötoimi pyrkivät omalta osaltaan huolehtimaan hyvistä arkiympäristöistä ja arjen turvallisuuden edistämisestä mm. huolehtimalla toimipisteiden fyysisen ympäristön turvallisuudesta ja esteettömyydestä, ylläpitämällä ja kehittämällä vedenottoa ja vesiverkostoja, edistämällä jalankulkuväylien ja risteysalueiden turvallisuutta yhteistyössä muiden tahojen kanssa sekä kehittämällä asuinympäristöjen viihtyisyyttä ja tiedottamalla kuntalaisia ja kunnan työntekijöitä ajankohtaisista asioista.

Kuntalaisia on pyritty aktiivisesti tiedottamaan mm. ympäristöasioista ja jätehuollosta. Vuonna 2023 pidettiin rakennustarkastajan vetämä ympäristökatselmus, jossa mukana oli myös ympäristölautakunnan kokoonpano. Ympäristökatselmuksen tavoitteena on osaltaan huolehtia ympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja käyttökelpoisuudesta. Ympäristökatselmus on tavoitteena toteuttaa vuosittain vuodesta 2023 alkaen.

Arjen turvallisuuden edistämiseksi työntekijöiden keskuudessa kunnassa toimii muun muassa työsuojelutoimikunta, jossa seurataan aktiivisesti mm. työsuojeluilmoitusten määriä. Tavoitteena on muun muassa parantaa työympäristöä ja ennaltaehkäistä työtapaturmia. Työsuojeluilmoitusten määriä käsitellään myös laajennetussa johtoryhmässä. Sisäilmatilanteen seuranta ja toimenpiteiden toteuttamista varten on kunnassa myös sisäilmatyöryhmä.

Tapaturmailmoitusten määrän voidaan todeta lisääntyneen merkittävästi vuoden 2021 jälkeen Wpro-työturvallisuusjärjestelmän käyttöönoton myötä.

Vastuutaho: tekninen lautakunta, ympäristölautakunta

Toteuttajat: tekninen johtaja, ympäristösihteeri, kiinteistöpäällikkö, työsuojelu

Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
1. Toimipisteiden fyysisen ympäristön turvallisuuden varmistaminen	1. Tapaturmailmoitusten määrä Sisäilmailmoitusten määrä	Tapaturmien määrä on pysynyt maltillisella tasolla. Työsuojeluilmoitusten määrä on hieman kasvanut seurantajaksolla. Työsuojeluilmoituksia ei tehty sisäilmastosta v. 2022, mutta silti keskustuimiston työpaikkaselvityksessä tuli esille sisäilmasto-oireilu. Vuonna 2023 sisäilmaan liittyviä työsuojeluilmoituksia tuli 3. Sisäilmaoireilun selvittämiseksi toteutettiin muun muassa kaksi sisäilmakyselyä viraston työntekijöille.	
2. Toimipisteiden esteettömyyden varmistaminen	2. Esteettömyyskartoitukset kunnan kiinteistöihin	Esteettömyyskartoitus tehty suunnitelmien mukaisesti kirjastoon, uuteen yhtenäiskouluun ja liikuntahalliin. Kohteet täyttävät esteettömyysvaatimukset.	
3. Puistovirkistysalueen kehittäminen, puistosuunnitelman laatiminen	3. Keskuspuiston toimintojen monipuolistuminen	Keskuspuiston suunnittelu kuntalaisia osallistamalla on valmistunut.	
4. Liikennemerkkien ajantasaistaminen	4. Liikennemerkistö päivitetty	Liikennemerkkejä ajantasaistetaan tarpeen mukaan.	

Vastuutaho: tekninen lautakunta, ympäristölautakunta

Toteuttajat: tekninen johtaja, ympäristösihteeri, kiinteistöpäällikkö, työsuojelu

Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
5. Jalankulkuväylien ja risteysalueiden turvallisuuden lisääminen	5. Onnettomuuksia ja "läheltä-piti" tilanteita ei pääse syntymään	Virkatien ja Pormestarinkujan liittymäalueen korottaminen, nopeusnäyttöjen käyttö, valaistuksen uusimista.	
6. Vedenottamoiden ja vesiverkoston ylläpito ja kehittäminen	6. Juomakelpoinen vesi	Verkoston kartoittaminen ja automaatio suunnittelun aloittaminen.	
7. Asuin ympäristöjen viihtyisyyden lisääminen	7. Katselmuskierrokset	Niitto ja sorapintaisten katujen suolaus toteutettu. Leikkipaikkaohjelma valmistunut ja työt ohjelman mukaan aloitettu. Asuin ympäristöjen viihtyisyyttä tarkasteltiin rakentamiseen liittyvillä katselmuksilla sekä vuonna 2023 tehdyllä ympäristökatselmuksella.	
8. Kierrätysmahdollisuuksista tiedottaminen	8. Tiedotteiden määrä	Tehty kohdennettua tiedottamista. Tiedotteita jätehuoltoon liittyvistä tapahtumista ym. kunnan nettisivuilla.	

15. Hyvät arkiympäristöt ja arjen turvallisuuden edistäminen (tekninen toimi)

Ilonaiheet

- Keskuspuiston suunnittelu toteutettu osallistamalla ja puistosta saatu toimiva kokonaisuus, joka palvelee erilaisia toimijoita.
- Yleisten alueiden hoitosuunnitelmia on laadittu.
- Katuväläistuksen uusimista toteutettu.
- Nopeuden mittausta alueilla toteutettu.
- Ympäristökatselmuksen toteuttaminen.

Huolenaiheet

- Puiston toteutukseen ei ole osoitettu määrärahoja.
- Hoitosuunnitelmat kattavat vasta Järvelän keskusta-alueet eli paljon on vielä tehtävää.
- Taajama-alueilla ajetaan ylinopeuksia, eikä ajonopeuksia osata suhteuttaa ympäristöön ns. tapatoimia / asenteet.
- Työsuojeluilmoitusten lisääntyminen.

16. Hyvät arkiympäristöt ja arjen turvallisuuden edistäminen

Indikaattori	2021	2022	2023
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4.-5. lk.	16,9		11,4
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8.-9. lk.	6,9		15,8
Kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4.-5. lk.	16,9		14,3
Kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8.-9. lk.	14,3		14,0
Kokenut seksuaalista kommentointia, ehdottelua, viestittelyä tai kuvamateriaalin näyttämistä vuoden aikana, % 4.-5. lk.	6,5		11,6
Kokenut seksuaalista koskettelua tai painostamista koskettamaan vuoden aikana, % 4.-5. lk.	3,9		7,2
Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana, % 8.-9. lk.	33,8		25,5
Liikennevahinkojen uhrin, loukkaantuneet/ kuolleet	3/5	4/0	1/0
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta	5,7	5,0	
Poliisin tietoon tulleet huumausaineiden käyttörikokset / 1 000 asukasta	2,4	1,4	
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta	36,5	29,5	
Poliisin tietoon tulleet rattijuopumus tapaukset / 1 000 asukasta	4,2	3,8	

Arjen turvallisuuteen ja hyviin arkiympäristöihin on kiinnitetty erityistä huomiota myös kasvatus-, opetus- ja nuorisopalveluissa. Lähisuhdeväkivaltaa ja kiusaamista on pyritty ehkäisemään vahvistamalla KiVa-koulu toimintamallia systemaattisesti mm. lisäämällä KiVa-opettajien määrää lukuvuodeksi 2023-2024. Luokanvalvojan tuntien ko. teemoja on suunniteltu moniammatillisesti opiskeluhuollon toimesta. Lisäksi on kannustettu matalan kynnyksen puuttumiseen KiVa-toiminnan osalta. Oppilashuollon toimijat ovat osallistuneet yksilö- ja yhteisötasolla, lisäksi koulunuorisotyö on tarjonnut suunnitelmallisesti tukea. Vuorovaikutukseen oppilaiden keskuudessa kiinnitetty huomiota. Mitä kuuluu?-kyselyn tulokset on käyty läpi luokkatasolla opiskeluhuollon toimesta. Somessa on kampanjoitu lähisuhdeturvallisuusviikolla välittämällä aiheeseen liittyvää materiaalia. Oppilaita on myös opastettu digitaalisten oppimisympäristöjen turvallisessa käytössä osana digi-opetuksen oppisisältöjä.

Lisäksi arjen turvallisuutta on pyritty edistämään tekemällä tiivistä yhteistyötä poliisin ennaltaehkäisevän toiminnan kanssa alaikäisten rikollisen toiminnan ehkäisemiseksi. Poliisi on osallistunut vuosittain Kärkölen Yhtenäiskoulun hyvinvointitapahtumaan ja käynyt pitämässä kuudesluokkalaisten someoppitunnin sekä Ankkuripuhutuksia liittyen koulussa tehtyihin vahingontekoihin ja kiusaamisiin. Etsivä nuorisotyöntekijä toimii Ankkuri-tiimin yhteyshenkilönä alaikäisten rikoksentekijöiden osalta ja osallistuu Ankkuritiimin järjestämiin verkostotapaamisiin. Poliisi on edustettuna myös Kärkölen kuntakohtaisissa LAPE- ja PETE-työryhmissä sekä liikenneturvallisuustyöryhmässä, jossa on edustus myös pelastustoimesta. Lisäksi kunnalla on edustus pelastustoimen johtokunnassa. Turvallisuutta edistävää työtä on tehty myös yhteistyössä lasten- ja nuorten parissa työskentelevien moniammatillisen verkoston kanssa. Verkoston toimesta kuntalaisia ja perheitä on mm. lähestytty ns. huolikirjeillä kunnan eri kanavissa liittyen ajankohtaisiin ilmiöihin ja tapahtumiin, jotka vaativat huomiota ja puuttumista.

Tarkasteltaessa arjen turvallisuutta kuvaavia tilastoja voidaan todeta, että turvallisuus ei ole kaikilta osin kehittynyt suotuisaan suuntaan laajamittaisista toimenpiteistä huolimatta. Erityisesti huolta herättää alakouluikäisten keskuudessa lisääntyneet kokemukset seksuaalisesta ahdistelusta sekä se, että kiusaaminen ei ole kaikissa ikäryhmissä vähentynyt.

Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
1. Viestinnän tehostaminen; tiedottaminen, kampanjat, teemapäivät jne.	1. Tehdyt toimenpiteet ja niiden toteuma/ määrä	Ajantasainen, matalan kynnyksen viestintä kodin ja varhaiskasvatuksen sekä kodin ja koulun välillä. Varhaiskasvatuksen ja koulun sosiaalisen median sisällön tuottamiseen on kiinnitetty huomiota. Lisäksi on järjestetty erilaisia teemapäiviä, joissa aihealueet ovat olleet esillä. Lähisuhdeturvallisuus viikolla kampanjoitiin somessa välittäen aiheeseen liittyvää materiaalia.	
2. Positiivisen vuorovaikutuskulttuurin edistäminen	2. Tehdyt toimenpiteet ja niiden toteuma/ määrä	Lasten ja nuorten väliseen vuorovaikutukseen on kiinnitetty huomiota ja reagoitu epäkohtiin matalalla kynnyksellä kasvat-, opetus- ja nuorisopalveluissa.	
3. Turvallisuussuunnittelun ajantasaistaminen	3. Tehdyt toimenpiteet ja niiden toteuma/ määrä	Huoltajien kokemuksia asuinalueiden turvallisuudesta ja viihtyisyydestä selvitettiin lapsiperheiden hyvinvointikyselyn yhteydessä. Muilta osin turvallisuussuunnittelu ei ole edennyt aiemmin suunnitellun mukaisesti. Tähän tulee kiinnittää huomiota vuosien 2024-2025 aikana.	
4. Lähisuhdeväkivallan ja kiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen	4. Tehdyt toimenpiteet ja niiden toteuma/ määrä Kouluterveyskyselyn kuntakohtaiset tulokset Kiva-koulukyselyn tulokset	Lähisuhdeväkivaltaa ja kiusaamista on pyritty ehkäisemään vahvistamalla Kiva-koulu toimintamallia systemaattisesti mm. lisäämällä KiVa-opettajien määrää lukuvuodeksi 2023-2024. Luokanvalvojan tuntien ko. Teemoja on suunnittelu opiskeluhuollon toimesta moniammatillisesti. Lisäksi on kannustettu matalan kynnyksen puuttumiseen KiVa-toiminnan osalta. Oppilashuollon toimijat ovat osallistuneet yksilö- ja yhteisötasolla, lisäksi koulunuorisotyö on tarjonnut suunnitelmallisesti tukea. Vuorovaikutukseen oppilaiden keskuudessa kiinnitetty huomiota. Mitä kuuluu?-kyselyn tulosten läpi käyminen luokkatasolla opiskeluhuollon toimesta. Kampanjoitu somessa lähisuhdeturvallisuusviikolla välittäen aiheeseen liittyvää materiaalia.	

16. Hyvät arkiympäristöt ja arjen turvallisuuden edistäminen

Ilonaiheet

- Tehdyt toimenpiteet koulukiusaamisen ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi.
- Laajamittainen yhteistyö muiden viranomaistahojen kanssa arjen turvallisuuden edistämiseksi.

Huolenaiheet

- Koulukiusaaminen ei ole kaikissa ikäryhmissä kääntynyt laskuun tehdyistä toimenpiteistä huolimatta.
- Alakouluikäisten kokema seksuaalinen ahdistelu on lisääntynyt.
- Kuntatasoisen turvallisuussuunnittelun toteuttamiseksi ei ole ollut resursseja.

17. Ikääntyneiden toimintakyvyn tukeminen

Indikaattori	2021	2022	2023
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisistä	91,5	92,3	-
Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä	45,9	43,5	-
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisistä	3,8	3,0	-
Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisistä	8,5	7,7	-
Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisistä	1,3	1,2	-
Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisistä	-	0,4	-
Senioripalveluiden ryhmätoimintojen asiakasmäärät		722	851
Senioripalveluiden tavoittamien yksilöohjaus asiakkaiden määrä (käynti-/soittokontaktit)		214/1100	210/980
Kohdennetut tapahtumat, retket, infot ym. (Liittyen mm. liikunta- , ravitsemus ja mielenhyvinvointi asiakasmäärät)		553	473
Asiointikyytien asiakasmäärät		899	594
Hyvinvointikotikäynnit (esim. ulkoilu tai muu toimintakyvyn tukeminen), (Tätä ei pystytty toteuttamaan 2023 syksystä lähtien, resursointi -)		680	495
Raita seniorituvan käyttömäärät (kunnan omatoiminta ja yhdistystoiminta)		-	797henk ./kk

Kärkölen kunnan seniori-ikäisistä valtaosa asuu omassa kodissaan, osa tuettuna, mutta suurin osa ilman kotihoidollisia tarpeita, jolloin ennakoivien palvelujen merkitys kasvaa. Senioripalveluiden tehtävä on yli 65-vuotiaiden kärköläläisten hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja osallisuuden edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. Näihin asioihin on pyritty vaikuttamaan osaltaan kunnan senioriohjaajan työn kautta Kärkölässä. Tämä on tietoista vaikuttamista terveyteen ja hyvinvoinnin taustatekijöihin, kuten elintapoihin, elinoloihin ja elinympäristöön sekä palvelujen toimivuuteen ja saatavuuteen. Hyvinvoinnin edistäminen on kunnan tuottamien mahdollisuuksien lisäksi kuitenkin jokaisen kuntalaisen omalla vastuulla ja omia valintoja päivittäisessä elämässä.

Senioripalveluiden toiminta tukee yksilön mahdollisuuksia tehdä hyviä valintoja. Matalankynnyksen sosiaalisissa, toimintakykyä sekä psyykkisiä voimavaroja vahvistavissa kontakteissa, tavoitteena on vahvistaa ikääntyneiden kuntalaisten hyvinvointia edistäviä olosuhteita, toimintakykyä ja yhteisöjen toimivuutta sekä auttaa erilaisten sosiaalisten ongelmien ratkaisemisessa. Ikääntyneitä tuetaan muun muassa hakemaan heille tarpeellisia palveluita ja etuisuuksia, löytämään arkeen mielekästä tekemistä sekä löytämään ratkaisuja arjessa kohdattaviin vaikeuksiin, kuten ihmissuhteisiin, elämänhallintaan tai esimerkiksi asumiseen liittyviin haasteisiin. Työskentely tapahtuu ikääntyneen ja hänen verkostonsa kanssa. Teemallisesti vuoteen 2022 kuuluivat ravitsemukseen ja kulttuuriin liittyvät asiat ja 2023 mielenhyvinvointiin liittyvät asiat. Vuonna 2023 käyttöömmme saatu senioritupa Raita on mahdollistanut ja osaltaan tuonut vakautta yhteisöllisen toiminnan muodostumiseen kunnassa.

Vastuutaho: kunnanhallitus	Toteuttajat: senioripalvelut, liikuntapalvelut, tekninen toimi		
Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
1. Senioripalveluiden resurssin turvaaminen	1. Senioripalveluiden resurssit vakiinnutettu	<p>Senioriohjaajan toimi on vakinaistettu ja avustaja työskennellyt 80 % työajalla. Senioripalveluille on otettu käyttöön uudet toimitilat, Senioritupa Raita. Näin yhteisöllisyyden kasvattaminen mahdollistui erilaisin toiminnoin ja eri ikäryhmät huomioiden. Raita seniorituvassa on toimintaa lapsista – senioreihin ikähaarukassa. Senioriohjaaja koordinoi senioritupaa, ohjaa ja auttaa, kytkien yhteisön jäseniä toimimaan yhteisöllisesti.</p>	
2. Matalankynnyksen palveluiden kehittäminen ikääntyville	2. Järjestetyt toiminnot ja senioripalveluiden tavoittamien ja auttamien asiakkaiden määrä	<p>Senioriohjaaja osallisti säännöllisiin toimeliaisuushetkiin ikääntyviä - hetkiin osallistutaan elämäntilanteen, turvattomuuden, yksinäisyyden, sosiaalisen tuen tarpeen, omaishoitajille vapaa hetken tai ryhmään kuulumisen tunteen vuoksi. Näitä kokemuksia ja tunteita on hetkissä vahvistettu, että kokee saavansa turvaa, merkitystä ja osallisuutta elämäänsä. Ikääntyneiden osallisuuden lisäämisen innoittamana erilaisia ideoita etsitään, niitä saadaan lisäksi heiltä itseltään sekä vanhuspalveluissa työskenteleviltä. Matalankynnyksen toimintahetkien lisäksi, on asiointiin, liikuntaan, digiohjaukseen tukevaa toimintaa. Lisäksi on muistiyhdistyksen, kuuloliiton ja omaisoiva yhdistyksen kanssa yhteistyötä sekä paikallisyhdistysten kanssa. Senioriohjaaja toimii kunnan edustajana vanhus- ja vammaisneuvostossa sihteerinä, tämä on yksi väylä kuntalaisille tuoda asioitaan ja kysymyksiään esiin.</p> <p>Tekninen toimi toteutti puistopenkkien selvitystyön yhdessä senioreiden kanssa. Tilattu ja toimitettu penkkejä senioreiden toimiville paikoille Järvelässä.</p>	
3. Kotona ilman sosiaalihuollon palveluita asuvien tukeminen	3. Kotona asuvat yli 75-vuotiaat (%)	<p>Ennakoivan ja ennaltaehkäisevän työn merkitys kasvaa ja ns. kunnasta löytyvän paikallisen ohjauksen ja neuvonnan tarve. Nämä ovat mahdollistuneet yksilö vastaanottona toimistolla tai kotikäynnillä tarpeen mukaan, myös soittokontaktit mahdollistuvat nopealla tavoittamisella ja yhteyksiä ottaakin ikääntynyt itse, omainen/läheinen tai viranomaistaho.</p>	

Vastuutaho: kunnanhallitus	Toteuttajat: senioripalvelut, liikuntapalvelut, tekninen toimi		
Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
4. Mielekkään toiminnan järjestäminen - yksinäisyyden ehkäisy	4. Järjestetyt toiminnot ja senioripalveluiden tavoittamien ja auttamien asiakkaiden määrä	Kaikki järjestetty matalankynnyksen toiminta ja yksilöohjaukset toimivat mm. yksinäisyyden ehkäisynä ja samalla arkeen muodostuu mielekästä toimintaa. Ryhmätoiminnan suunnittelu koostuu pitkälti ikääntyneiden itsensä esittämistä toiveista. Avattu senioreille oma senioritupa. Seniorituvan olemassaolo on yksi toimi kunnan ikäyställisyyden lisäämisessä ja yhteisöllisyyden kasvulle.	
5. Tilojen ja infran esteettömyydestä huolehtiminen	5. Kaatumisten ja putoamisten vuoksi sairaalahoitoa saaneiden määrä (%)	Raita senioritupaan on esteetön kulku ja tilat ovat ryhmätiloja. Kalusteiden asettelussa huomioitu apuvälineillä liikkuminen. Jaettu senioreille liukuesteitä kenkiin. Huolehdittu oikeanaikaisesta hiekoituksesta ja aurauksesta. Reagoitu nopeasti saatuun palautteeseen.	
6. Kohdennettu liikunta- ja ravitsemusneuvonta	6. Osallistujamäärät Järjestetyt tapahtumat ja luennot	Pääpaino teemoissa oli vuonna 2022 ravitsemuksessa ja kulttuurissa ja nämä kokonaisuudet kiteytyivät isompiin tapahtumiin. Ravitsemusneuvontainfo pidettiin kuntalaisille ruokahuoltoapäällikön ja senioriohjaajan yhteistyössä 2022. Samana vuonna järjestettiin teatteriesitykset Attendo-Nerolan asukkaille sekä Koskisen Areenalla yli 65-vuotiaille. Vuonna 2023 teemallisesti keskityttiin mielenhyvinvointiin. Järjestetyt vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa yhteistyössä olleet Hyte-tapahtumat ikä-ihmisille käsittelivät näitä aiheita laajemmin: sydänyhdistyksen esitys laajasti sekä psykologi Pirkko Lahden luento mielen hyvinvoinnista. Teemallinen toiminta ympäri vuoden pitää sisällään liikunta-, ravitsemus- sekä mielen hyvinvointiin liittyvää toimintaa jatkuvana arjen kokonaisuutta tukevana.	

17. Ikääntyneiden toimintakyvyn tukeminen

Ilonaiheet

- Senioriryhmillä oli pidemmän aikaa ollut haastetta löytää tiloja toiminnalleen, samoin kunnan senioriohjaus toimi ajoittain vuokratiloissa. Nyt muodostunut senioritupa Raita on tuonut varmuutta toimimiselle tilojen suhteen ja toiminut eri-ikäryhmien kokoontumispaikkana sekä kunnan oman matalankynnyksen toiminta järjestyy Raidassa ja senioriohjaajan toimistotilat löytyvät sieltä. Tiloihin on esteetön kulku.
- Yhteisöllisyys elää pienistä teoista. 😊

Huolenaiheet

- Senioriohjaajan työn kautta osaltaan, kunta organisaationa pystyy ”kentältä” ikääntyneiden antamaa viestiä käsittelemään ja keräämään informaatioita tarpeista ja miten vastaamme tarpeisiin.
- Digitalisaatio on ja tulee olemaan yksi haasteista ikääntyneiden piirissä, ei ole tarkoitus syrjäyttää digitalisaatiolla ihmisiä palvelujen ulkopuolelle ja niidenkin ketkä eivät digilaitteita käytä tai hallitse, pitää muuta kautta saada sama tieto ja palvelu, kuin kuka tahansa muukin kuntalainen. Tässä on meille haastetta pitää ikääntyneiden väestöpohja ajantasaisena tiedonsaannilla. Vanhustyön haasteet pitää eettisesti ja yhteiskunnallisesti nähdä, mutta myös kehittämismahdollisuudet ja oman kunnan voimavarat.

18. Ikääntyneiden asumisen kehittäminen

Vastuutaho: kunnanhallitus		Toteuttajat: kehityspäällikkö ja senioriohjaaja	
Toimenpiteet	Mittarit	Toteuma	Tilanne
1. Asumisen tarpeiden kartoittaminen	1. Asukaskyselyn vastaukset, tarpeet tunnistettu	Eloisaa - asumista senioreille Kärkölässä hanke päättyi lokakuussa 2022. Hankkeessa mm. kartoitettiin Kärkölän seniorikansalaista palvelutarpeet, pidettiin palvelumuotoilutyöpaja yhteisöllisen asumisen kohteen ratkaisujen määrittelemiseksi ja laadittiin tarjouspyyntöasiakirjat suunnitteluvarauksen kilpailuttamiseen.	
2. Uusien senioriasuntojen rakentaminen	2. Kärkölässä on uudet tilat senioreiden asumisen ja yhteisöllisyyden mahdollistamiseksi	Hyvinvointialueen kanssa tehty aiesopimus. Hanke eteni suunnitteluvarauksen kilpailutukseen, johon saatiin määräaikaan mennessä kaksi hakemusta. Kärkölän kunta ja ARA-asuntojen tuotanto ARTTU Oy ovat allekirjoittaneet sopimuksen suunnitteluvarauksesta. Suunnitteluvarauksen aikana ARA-asuntojen tuotanto ARTTU Oy suunnittelee kohteen sekä hakee Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskukselta rahoituksen sen toteuttamiseksi. ARA-asuntojen tuotanto ARTTU Oy on jättänyt rahoitushakemuksen huhtikuussa 2023 avustuksesta ja lainantakauksesta Asumisen rahoitus ja kehittämiskeskukselta ARA:lle. Tämän jälkeen asia ei ole ARA:n suunnalta edennyt.	

18. Ikääntyneiden asumisen kehittäminen

Ilonaiheet

- Yhteisöllisen asumisen rakennuksen kehittäminen kuntaan antoi seniori-ikäisille vaikuttamisen mahdollisuuden, kuulemisen, osallistumisen, työpajojen ja kyselyiden kautta. Toive uuden rakennuskannan lisääntymisestä kuntaan antaa toivoa pysyvyydelle, koska ikä-ihmisille muuttohalukkuus ns. omasta kunnasta toiseen kuntaan on pientä.

Huolenaiheet

- Hallituksen linjauksien kestosta ei tietoa, jotka vaikuttavat kunnissa toteutettaviin uudisrakennus kohteisiin.

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset vuosille 2024-2025

Edellä esitettyjen perusteella voidaan todeta, että kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi on tehty laajamittaisia toimenpiteitä eri toimialoilla kuluneen kahden vuoden aikana ja asiat ovatkin monelta osin kehittyneet positiiviseen suuntaan kuntalaisten hyvinvoinnin näkökulmasta katsottuna. Näitä todentavat hyvinvointiraportissa esitetyt, kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi tehtyjen toimenpiteiden toteumat ja kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa kuvaavat indikaattoritiedot, joiden numeraaliset arvot ovat kehittyneet positiiviseen suuntaan kuluneen seurantajakson aikana sekä näiden pohjalta nostetut ilonaiheet kuntalaisten hyvinvoinnissa ja hyvinvoinnin edistämiseksi tehdyssä työssä. Näitä asioita tulee edelleen vahvistaa suotuisan kehityskulun jatkumiseksi.

Samanaikaisesti voidaan kuitenkin todeta, että kuntalaisten hyvinvointi ei ole kaikilta osin kehittynyt suotuisaan suuntaan olemassa olevien indikaattoritietojen valossa eikä kaikkia asetettuja tavoitteita ole vielä täysin saavutettu, joita todentavat myös esille nostetut huolenaiheet kuntalaisten hyvinvoinnissa ja hyvinvoinnin edistämiseksi tehdyssä työssä. Tämä antaa aihetta tarkastella tehtyjä toimenpiteitä ja niiden vaikuttavuutta sekä pohtia toimenpide-ehdotuksia työskentelyn tehostamiseksi.

Valtuustokauden viimeisellä neljänneksellä jatketaan olemassa olevien, hyväksi havaittujen toimenpiteiden ja toimintamallien juurruttamista osaksi arjen työtä kuntalaisten hyvinvoinnin vahvistamiseksi. Uusia toimenpiteitä asetettaessa on otettu huomioon myös kuntajohtajien HYTE-neuvotteluissa esille nostamat toimenpide-esitykset vuodelle 2024, joiden mukaan lasten ja nuorten pahoinvointiin puuttuminen edellyttää toimenpiteitä, joilla tuetaan ja lisätään lasten ja nuorten ja perheiden jaksamista, lasten ja nuorten osallisuutta sekä varhaiskasvatuksen- ja kouluarjen työrauhaa.

Toimenpide-ehdotukset vuosille 2024-2025 ovat seuraavat;

- Vanhempainraatitoiminnan käynnistäminen yhteistyössä vanhempainyhdistyksen kanssa vanhempien osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseksi. (Tavoite 1, 8)
- Perheohjaajan tehtävän mahdollistaminen ja perheohjauksen roolin vahvistaminen sekä työn edelleen kehittäminen vanhemmuuden tukemiseksi. (Tavoite 1)
- Tunnistetaan vähintään yksi käyttöön otettava vanhemmuuden tuen menetelmä yhteistyössä lasten, nuorten ja perheiden parissa toimivien kanssa antamalla tietoa erilaisista vanhemmuuden tuen menetelmistä ja tehdään niiden pohjalta yhteinen valinta tarvelähtöisesti. Koulutetaan lasten, nuorten ja perheiden parissa työskenteleviä menetelmän käyttöön. (Tavoite 1)
- Kohtaamispaikkatoimintojen vakiinnuttaminen osaksi arjen toimintaa (kunta, srk, HVA, MLL). (Tavoite 1, 3 & 11)
- Lasten ja nuorten parissa toimivien Nepsy-osaamisen kartoittaminen ja jatkotoimenpiteiden suunnittelu. (Tavoite 1 & 11, 12)
- Laajennettu johtoryhmä, toimielinten puheenjohtajat ja sihteerit koulutetaan lapsivaikutusten arvioinnin käyttöön. LAVAn käyttöönoton ja toteuttamisen tueksi laaditaan selkeät ohjeistukset ja linjaus LAVAn toteuttamisesta. Pilotoidaan LAVA-mallia yhdessä nuorisovaltuuston kanssa siten, että nuorisovaltuusto saa myös kohdentaa sovitun määrärahan valitsemaansa kohteeseen. (Tavoite 2)
- Työnhakija-asiakkaiden digitaitojen vahvistaminen. (Tavoite 2, 7 ja 9)
- Työnhakija-asiakkaiden työhakuosaamisen lisääminen. (Tavoite 2, 7 ja 9)
- Yhteistyö kehitysyritys LADECin kanssa. (Tavoite 5 ja 6)
- Suunnitellaan ja toteutetaan 5. luokkalaisille ja heidän vanhemmilleen toiminnallinen selviytymispeli-ilta huomioiden kouluterveyskyselyn pohjalta tehdyt nostot lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehityksestä. (Tavoite 2, 4, 11 & 12)

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset vuosille 2024-2025

- Tarkastellaan koulunuorisotyön resurssin kohdentumista ja lisätään työmuodon näkyvyyttä ja läsnäoloa oppilaiden keskuudessa erityisesti välituntisin. (Tavoite 2 & 16)
- Junnuministeriön ja nuorisovaltuuston kuuleminen koulukiusaamisen muodoista, esiintymispaikoista sekä toimenpide-ehdotuksista kiusaamisen ehkäisemiseksi sekä oppilaskohtainen kuuleminen vuosiluokatasoisesti. (Tavoite 2, 8 & 16)
- Lasten ja nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistaminen OSBU:n keinoin. (Tavoite 2, 8)
- Perusopetuksen poissaoloseurannan kehittäminen, mukaan lukien poissaolojen kokonaismäärän seuranta koko koulussa (TEA-viisari) (Tavoite 3, 4)
- Yksilökohtaisen oppilaanohjauksen tehostaminen yhteistyössä nuorisopalveluiden kanssa. (Tavoite 3, 4)
- Ehkäisevän työn palvelupolkujen kuvaaminen kunnan kotisivuille. (Tavoite 3, 11 & 12)
- Kärkölän kunta osallistuu Päijät-Hämeen kuntien yhteismarkkinointiin. (Tavoite 5)
- Minitalomessujen järjestäminen. (Tavoite 5)
- Elintapakyselyn ja sen tulosten pohjalta tehtävän yhteenvedon toteuttaminen kaikille kuntalaisille elintapoihin vaikuttamiseksi. (Tavoite 8, 11 & 12)
- Yhdistysten välisen yhteistyön tiivistäminen (Tavoite 9)
- Koko kunnan hyvinvointipäivän järjestäminen (Tavoite 10, 11 & 12)
- Hyte-työn palaverikäytäntöjen ja raportoinnin tehostaminen vaikuttavuuden kannalta. (Tavoite 11)
- Lasten ja nuorten parissa toimivien osaamisen vahvistaminen lasten ja nuorten mielenhyvinvoinnin tukemiseksi ja mielenterveyden haasteiden ennaltaehkäisemiseksi (tunnistaminen, puheeksi ottaminen, palveluohjaus). (Tavoite 11 & 12)
- Selvitetään mahdolliset erityisryhmät ja heidän tarpeensa sekä mahdollisuudet tarjota heille maksuttomia palveluita kunnan hyvinvointia- ja terveyttä edistävissä toiminnoissa. (Tavoite 13)
- Laaditaan kunnalle ilmastosuunnitelma. Osallistetaan myös lapsia ja nuoria ilmastosuunnitelman laatimiseen työpajatyypillisesti. (Tavoite 15)
- Huomioidaan ilmastovaikutuksia kaavoitusta ja muuta maankäyttöä, liikennettä, rakentamista, energia- ja jätehuoltoa, palveluiden järjestämistä ja hankintoja koskevassa päätöksenteossa. (Tavoite 15)
- Viestitään ilmastotyöstä säännöllisesti. (Tavoite 15)
- Kehitetään kunnan leikkipuistoja ja vapaa-ajanviettopaikkoja. Osallistetaan lapsia ja nuoria kehittämistyöhön osallistuvan budjetoinnin keinoin. (Tavoite 2 & 15)
- Uimahallin lastenaltaan lelujen uusiminen toimintaympäristön viihtyisyyden lisäämiseksi. (Tavoite 15 & 16)
- Liikuntapaikkojen ml. uimarannat kunnan tarkastaminen vuosittain. (Tavoite 15 & 16)
- Nuorisopalveluiden henkilöstölle tarjotaan koulutusta seksuaalikasvatuksesta. (Tavoite 16)
- Kuntakohtaisen turvallisuussuunnittelun aloittaminen asuinalueiden turvallisuuden parantamiseksi (huomioiden kaikki Kärkölän kylät). (Tavoite 16)
- Poistumisharjoitusten toteuttaminen ja sisälle suojautumisen suunnitteleminen ja valmistautuminen varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. (Tavoite 16)

Vuosiraportin ja –suunnitelman laatijat ja käsittely eri toimielimissä

Vuosiraportin ja –suunnitelman laatimiseen ovat osallistuneet:

- Sivistysjohtaja Petri Käkönen
- Tekninen johtaja Emilia Lehikoinen
- Ympäristösihteeri Johanna Sallmén
- Kansliapäällikkö Jouni Nieminen
- Pormestari Markku Koskinen
- Elinvoimapäällikkö Susanna Rahikkala
- Kehityspäällikkö Matti Skyttä
- Yhtenäiskoulun rehtori Petri Kutinlahti
- Varhaiskasvatuksen johtaja Kaija Lindén
- Päiväkodin johtaja Sari Kaurama
- Liikuntahankekoordinaattori Toni Klang
- Senioriohjaaja Saija Kelahaara
- Hyvinvointikoordinaattori Sanna Nevalainen

Vuosiraportti ja –suunnitelma on käsitelty seuraavissa toimielimissä:

15.4. kunnanhallitus

17.4. ympäristölautakunta

18.4. sivistys- ja hyvinvointilautakunta

23.4. tekninen lautakunta

Laajan hyvinvointikertomuksen vuosiraportti 2022-2023 ja suunnitelma vuosille 2024-2025 on hyväksytty kunnanhallituksen kokouksessa 6.5.2024 ja kunnanvaltuuston kokouksessa 20.5.2024.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka on osa laajaa hyvinvointikertomusta- ja suunnitelmaa, on käytetty kommentteilla sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa 18.4.2024 ja se on hyväksytty kunnanhallituksen kokouksessa 6.5.2024 ja kunnanvaltuuston kokouksessa 20.5.2024.